Gemensam arena för svensk ull

REDOVISNING AV ETT UPPDRAG OCH PROJEKT FINANSIERAT AV

VÄSTRA GÖTALANDSREGIONEN

Region Halland

Region Gotland

NÄMNDEN FÖR HEMSLÖJDSFRÅGOR

2022 02 28

Innehållsförteckning

1. Bakgrund, uppdrag och arbetssätt **3**
1.1. Uppdrag *3*
1.2. Arbetssätt *3*

2. Svensk ull **6**
2.1. Begreppet ”svensk ull” *6*
2.2. Varför svensk ull *6*

3. Produktionskedjan **8**
3.1. Produktionskedjan - ”Från ull till produkt” *8*
3.2. Aktörer inom produktionskedjan *9*

4. Pågående och tidigare genomförda samverkansprojekt **10**
4.1. Halland *10*
4.2. Gotland *10*
4.3. Västra Götaland *10*
4.4. Axfoundation *11*
4.5. Dalarna *12*
4.6. Jämtland *12*
4.7. Västerbotten/Norrbotten *12*

5. Gemensam Arena för Svensk Ull **13**
5.1. Intresseanmälan och aktörer *13*
5.2. Organisationsform *16*
5.3. Syfte, verksamhet och uppdrag *17*
5.4. Tidsplan, etableringsfas och finansiering *17*

6. Några områden som särskilt belysts **19**
6.1. Klassificeringssystem för den svenska ullen *19*
6.2. Varumärke för svensk ull *22*
6.3. Utbildning och kompetens för ”fårägare” *22*
6.4. Utbildning och kompetens inom industriell verksamhet *25*
6.5. Utbildning och kompetens inom hantverksområdet *27*
6.6. Forskning och innovation med anknytning till textil och ull *30*
6.7. Opinionsbildning – att utveckla en marknad *33*

7. Internationell och nordisk samverkan **35**
7.1. Europeisk och övrig internationell samverkan *35*
7.2. Samverkan inom Norden, Baltikum och Östersjöområdet *36*

8. Myndigheter med anknytning till ullfrågor **37**
8.1. Regioner och kommuner *37*
8.2. Statliga myndigheter *37*
8.2.1. Jordbruksverket 37
8.2.2. Landsbygdsnätverket 38
8.2.3. Länsstyrelserna 39
8.2.4. Tillväxtverket 39
8.2.5. Nämnden för hemslöjdsfrågor 39

9. Sammanfattande kommentarer och förslag **41**
9.1. Sammanfattande kommentarer *41*
9.2. Slutsatser och förslag *43*

1. Bakgrund, uppdrag och arbetssätt

Nämnden för hemslöjdsfrågor (NFH) tillsatte 2019 en nationell utvecklare, Annkristin Hult, med fokus på hållbarhets- och ullnäringsfrågor. Genom detta initiativ har NFH arrangerat ett flertal konferenser och webinarier i syfte att stärka samarbeten, innovation och utveckling inom den svenska ullnäringsindustrin. Allt fler företag och organisationer har anmält intresse för att söka kontakter och samarbetspartners.

Vid seminarium 8 juni 2021 diskuterades behovet av en gemensam arena för frågor kring svensk ull. Slutsatsen var att det är viktigt att gå vidare och ta fram förslag för gemensam *Nationell arena för svensk ull*.

Nämnden för hemslöjdsfrågor gav Kent Johansson uppdraget att som projektledare, i samverkan med Annkristin Hult, arbeta för att komma vidare i frågan.

1.1. Uppdrag

Detta uppdrag har utvecklats till ett projekt där Region Gotland, Region Halland och Västra Götalandsregionen tillsammans med Nämnden för hemslöjdsfrågor medverkar med finansiering.

Parter som ingår i genomförandet av projektet är; Hushållningssällskapet Halland, Science Park Borås/Smart Textile, Nämnden för hemslöjdsfrågor och Axfoundation med Gotland Grönt Centrum AB som projektägare.

Utifrån uppdraget har ansökningar inlämnats för finansiering där projektets syfte beskrivits ”att undersöka och presentera förslag hur företag, organisationer och olika intressegrupper i Sverige genom en gemensam nationell samverkan kan stärka samarbetet i frågor som rör ull”.

Till detta kan bl a läggas motiveringar i Västra Götalandsregionens beslut för att bevilja ansökan *”det saknas dock en systematiserad värdekedja för ull - från fåravel till färdig produkt - som förenar alla aktörer utmed vägen. Det saknas även arenor för dessa företag att samlas kring för utvecklingsarbetet. Syftet med projektet är att utveckla en struktur och logistik för att stärka och samordna företag som arbetar med ull i Sverige. Målet är att arbetet resulterar i ett förslag till en organisation med bred uppslutning”.*

Målet med uppdraget är att presentera organisationsformer som kan ge företag, organisationer och olika intressegrupper i Sverige ökade möjlighet att stärka samarbetet i frågor som rör ull.

1.2. Arbetssätt

En ledningsgrupp, projektgrupp, har bildats med företrädare för i projektet ingående parter:

Mats Pettersson, Gotland Grönt Centrum AB (projektägare)
Susanne Paulsson, Hushållningssällskapet Halland
Lena-Marie Jensen, Science Park Borås/Smart Textile
Annkristin Hult, Nämnden för hemslöjdsfrågor
Johanna Behrman, Axfoundation

Kent Johansson har, genom Johansson Sweden Consulting AB, engagerats för framtagande av underlag och förslag samt ledning av processarbetet.

Kontakt: kent@johanssonsweden.nu annkristin.hult@gmail.com

Uppdraget och projektet har formats så att redovisning och förslag lämnas genom en förstudie. I denna förstudie beskrivs förslag till organisationsformer för samverkan. Arbetsnamn för uppdraget har varit *Samverkan för svensk ull* och projekttiden har omfattat 15 oktober 2021 – 28 februari 2022.

Redovisning av uppdraget och projektet har överlämnats till projektfinansiärer och uppdragsgivaren samt de företag, organisationer och olika intressegrupper som anmält intresse av att genom en gemensam nationell samverkan stärka samarbetet i frågor som rör ull.

Redovisning har skett den 28 februari 2022 som underlag för arbetskonferens den 8 mars 2022 med ca 50 anmälda deltagare som företrädare för företag och organisationer.

En utgångspunkt för projektet har varit att det i Sverige har genomförts och pågår flera projekt med fokus på att utveckla möjligheterna att använda svensk ull som en hållbar materialresurs. En gemensam iakttagelse från dessa projekt är att företagare, företag, organisationer och institutioner som vill utveckla tjänster och produkter saknar gemensamma arenor för att få tillgång till kontakter och kunskap kring ull. Detta är begränsande när det gäller att ta tillvara svensk ull för att utveckla material och produkter utifrån miljö- och hållbarhetsperspektiv.

Vi har här valt att redovisa några av dessa projekt för att spegla att olika ”ullprojekt” genomförs nu och också genomförts sedan flera år tillbaka samt att de också har geografisk spridning bland de parter som genomfört projekten samt även en spridning när det gäller finansiärer.

Arbetssättet har därför främst varit att genom kontakt med berörda och befintliga aktörer undersöka inom vilka områden och uppdrag det är angeläget att etablera ett gemesnmt samarbete. En arena som kan bidra till utveckling som är till gemensam nytta för de som är verksamma inom frågor som rör svensk ull.

Ett seminarium genomfördes den 25 november 2021 där projektet presenterades och arbetet med förstudien redovisades. Vid seminariet deltog 64 deltagare. Ett femtontal personer medverkade med information om pågående projekt samt som förträdare för företag och organisationer som såg det som angeläget att medverka till en gemensam arena för svensk ull.

Som uppföljning av seminariet genomfördes en enkät med de företag och organisationer som anmälde att de önskar delta i bildandet av en organisation. Genom enkäten gavs möjlighet att lämna synpunkter kring organisationsform, uppdrag, verksamhetsområden samt vilka företag och organisationer man anser ska ingå i en kommande organisation.

Ca 30 svar samt kommentarer har inkommit och har varit av stort värde som underlag för redovisning och förslag. I enkätsvar från nationella organisationer och andra organisationer ingår även svar som representerar olika lokala företag, organisationer och föreningar. Det innebär att flera hundra olika aktörer direkt eller indirekt tagit del av arbetet och dess resultat.

Utifrån enkätsvar, som rör uppdrag och verksamhetsområden för en kommande samverkan, har vi valt att uppdra åt ett antal personer att belysa områden och frågeställningar som rör möjligheterna för samverkan kring gemensam arena för svenska ull. Alternativt har vi valt att redovisa vad som redan belyses inom andra pågående projekt. Urvalet av områden ska inte ses som en heltäckande beskrivning av frågor och områden utan som exempel på vad som pågår kring olika frågeställningar.

Projektet har även berört frågor kring hur en gemensam arena kan vara en tillgång för kontakter och kunskap som medverkar till att öka deltagandet inom arbetsmarknad, näringsliv och akademi. Detta för att ge ökade möjligheter till deltagande för såväl kvinnor som män samt ökade möjlighet för utlandsfödda till verksamhet inom ”gröna näringar” och inom textil industri.

För texter och uppgifter i redovisningen svarar projektledaren förutom de avsnitt där det anges eller hänvisas till respektive ansvarig person. Projektgruppen och projektledaren svarar gemensamt för ”Sammanfattande kommentarer och förslag”, avsnitt 9.

Förslag och underlag som redovisas gör inte anspråk på att vara slutliga förslag för bildandet av en organisation. De ska ses som underlag för kommande bearbetning, förankring och ställningstaganden inom de organisationer och företag som avser att delta i bildandet av en gemensam arena för svensk ull.

Projektgrupp och projektledare framför ett stort tack till alla som medverkat med underlag och kommentarer samt finansiering som möjliggjort genomförandet av uppdrag och projekt.

2. Svensk ull

Förstudiens syfte är att undersöka och presentera förslag hur företag, organisationer och olika intressegrupper i Sverige skulle kunna samordna en struktur för stöd till företag som vill använda svensk ull samt stärka samarbetet i frågor som rör ull. Det finns därför anledning att i denna redovisning göra en beskrivning kring begreppet svensk ull samt var det är viktigt och angeläget att stärka möjligheterna för användning av svensk ull.

Denna redovisning har gjorts av Annkristin Hult utifrån de diskussioner och redovisningar som gjorts inom Nämnden för hemslöjdsfrågors tidigare projekt.

2.1. Begreppet ”svensk ull”

Begreppet svensk ull avser ull från fårbesättningar som föds upp och klipps i Sverige. I landet finns ett fyrtiotal olika fårraser. De producerar ull som klipps minst en gång per år, en naturlig råvara, en fiber som kan tas tillvara och användas på många olika sätt. Samtidigt som en hel del ull (ca 50%) av ullen som produceras i Sverige inte vidareförädlas, importeras ull från olika delar av världen. Vi ser ett utvecklat intresse och ökad efterfrågan på ull i landet.

Spårbarhet och transparens har blivit en allt viktigare del i bland annat modeföretagens arbete mot en mer cirkulär omställning. Här kan dras paralleller med produktion av livsmedel – vi vill veta vad vi äter, varifrån varan kommer och hur den är odlad/producerad.

Ett flertal initiativ drivs nu för att ta tillvara en större del av ullen som produceras i landet. Det visar sig dock, att vi inte längre har hela produktionskedjan till hands för att processa större mängder av ull. Syftet med de olika projekten är att stärka och utveckla infrastrukturen runt insamling och förädling av den ull som finns i landet till en mer storskalig industri. Vi behöver säkra en framtida produktion och tillvaratagande av en fiber som har ett allt högre värde inom bland annat den svenska mode-, inrednings- och ”outdoor industrin”.

Ett flertal svenska företag samlar in svensk ull och har inarbetade kontakter med företag som processar vidare utomlands, till exempel tvätt, spinning och vävning, ofta i större skala och med andra maskiner än vad den svenska marknaden kan erbjuda. I en allt mer osäker värld, med ökade transportkostnader och andra utmaningar, ökar intresset nu för att ”ta hem” sin produktion till Europa.

2.2. Varför svensk ull

Ett unikt material
Med det stora utbud av fårraser vi har i landet, alla med olika typer av ull, finns möjlighet att producera en mängd olika produkter. All ull ska inte bli till garn, men all ull går att använda för rätt användningsområde. Den största mängden ull finns från köttfårsraser, som ofta har en homogen kvalitet och färg som är intressant för bland annat industriell garnframställning och tillverkning av till exempel nålfilt. De svenska lantraserna har bibehållit sin diversifierade karaktär tack vare ett medvetet arbete inom de respektive rasföreningarna. Den typen av ull är mest intressant inom hantverksområdet och betraktas ofta ur ett kulturarvsperspektiv.

Djurskyddslagstiftning
Svensk ull kommer från får som skyddas av en sträng lagstiftning när det gäller djurhållning och djurvälfärd. Myndigheterna utför kontroller för att se att djuren mår bra och vistas utomhus. Sverige har även mycket låg antibiotikaanvändning inom fårnäringen och djuren betar på naturliga betesmarker som inte gödslas och djuren måste klippas minst en gång per

år. Djurskyddet innefattar också fårens stallmiljö, transporter, märkning och hälsa och hör till de strängaste i världen. Den som köper svensk ull vet att fåren har det bra.

Biologisk mångfald
Fåren betar och håller landskapet öppet. När ängarna inte växer igen har örter och andra vilda växter möjlighet att leva vidare. De skulle annars kvävas av sly och större buskar som tar ljus och näring från markerna. Naturbetesmarkerna har minskat katastrofalt under de senaste decennierna. Bevarandet av dem är viktig för mångfalden i naturen.

Levande landsbygd och vital ullhantering
Sverige hade år 2021 ca 500 000 får, fördelat på många små besättningar. Fåren ger skinn, kött och ull. Ullens värde ökar sakta, vilket medför att fler fårägare tar hand om sin ull och kan få ytterligare en inkomstkälla till företaget. Förutom ullproducenter behövs fler klippare, insamlingsstationer och ulltvätterier. Detta kan skapa fler företag som ger ytterligare fart åt den svenska landsbygden.

Ett hållbart material
Ull är på många sätt en mirakelfiber som hållit oss varma i hundratals år. Ett ylleplagg håller kroppen i behaglig temperatur i både värme och kyla. Fibern produceras oupphörligt på fåren, som enligt lag måste klippas regelbundet. Ull är en cirkulär fiber, som kan återgå till naturen och komposteras utan att ge stora avtryck på natur och miljö. Ull är en av de naturfibrer som med rätt hantering kan möjliggöra omställning till en mer hållbar och cirkulär textilindustri utan att ge stora avtryck på natur och miljö. Slitstarka produkter med lång livslängd bidrar till att minska konsumtionen av textilier, en av vår tids största miljöutmaningar.

3. Produktionskedjan

En återkommande kommentar i kontakter och i inkomna enkätsvar har varit att det är angeläget att samtliga aktörer inom produktionskedjan för ull engageras i en kommande samverkan för utveckling av svensk ull. Vi har därför valt att göra ett försök till redovisning kring produktionskedjan ”Från ull till produkt” samt visa exempel på vilka olika aktörer som på olika sätt kan medverka inom produktionskedjan.

Lena-Marie Jensen har medverkat med ett underlag för beskrivning av produktionskedjan ”Från ull till produkt”. Johanna Behrmann har medverkat med ett motsvarande underlag kring aktörer inom produktionskedjan utifrån vilka aktörer som ingår i pågående projekt *Swedish Wool Initiative.*

3.1. Produktionskedjan - ”Från ull till produkt”

Ull är ett väldigt mångsidigt material både inom hantverk och serietillverkning. Genom årtusendena har en rad olika förädlingstekniker utvecklas (och fortsätter att utvecklas) Nya applikationsområden tillkommer hela tiden. Förädlingsstegen från fiber till färdig produkt varierar med val av textilifieringsteknik.

Skissen nedan ger exempel på olika textila tekniker och användningsområden för ullfiber, inom hantverk, inredning, beklädnad, teknisk textil med mera. Bara fantasin sätter gränser!

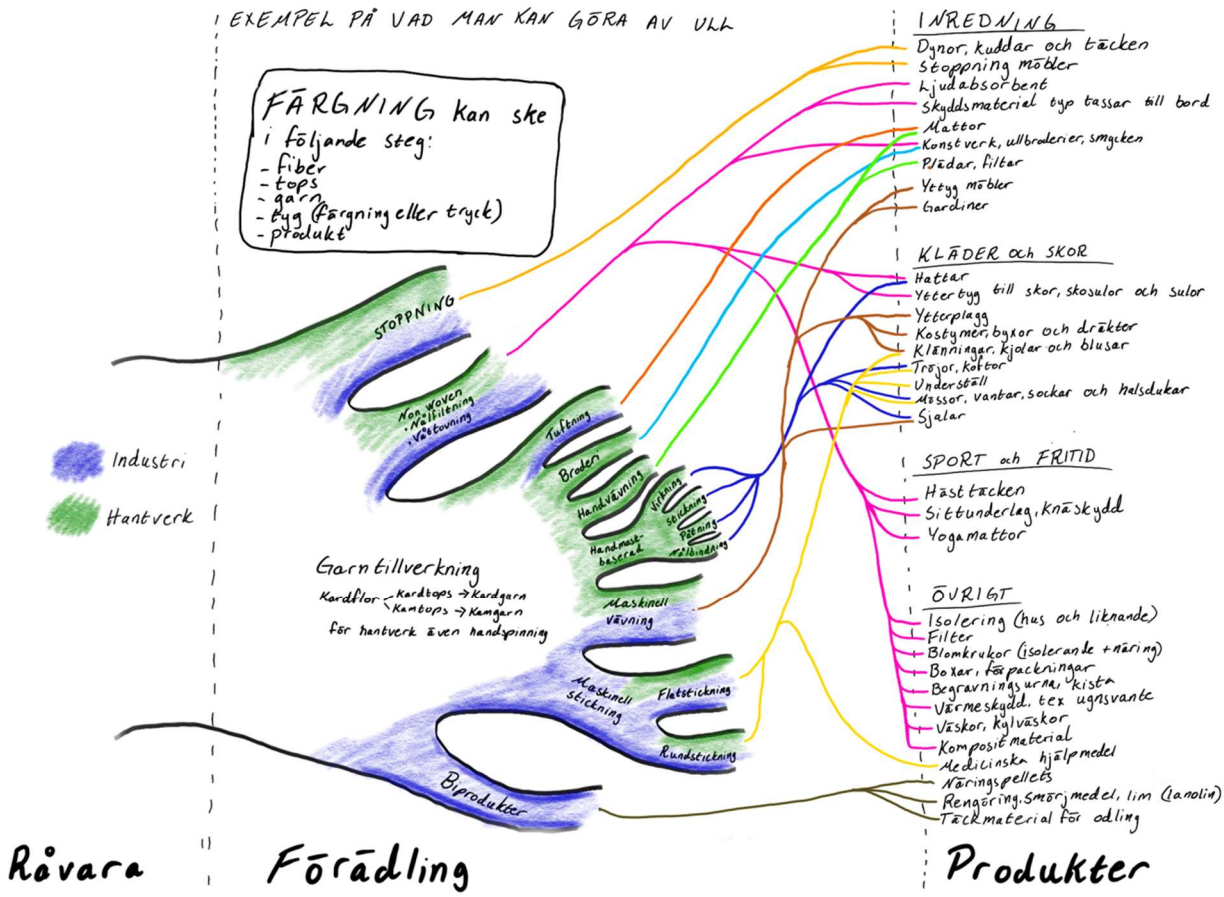

Bild: Science Park, Borås

3.2. Aktörer inom produktionskedjan

Den industriella värdekedjan från ull till slutkonsument kan se ut på en rad olika sätt. Nedan är en förenklad bild som beskriver två scenarion inom mode, outdoor och heminredning där 1) ullen exporteras för tvätt (scouring) och vidare förädling utanför Sverige och 2) ullen tvättas i Sverige innan export för vidare förädling.

I denna skiss ingår även ett förslag på var i processen klassificeringen av ullen skulle kunna ske. Viktigt att poängtera att förädling av ull är en komplex process. Exempelvis består ”yarn production” i realiteten av en rad olika steg.

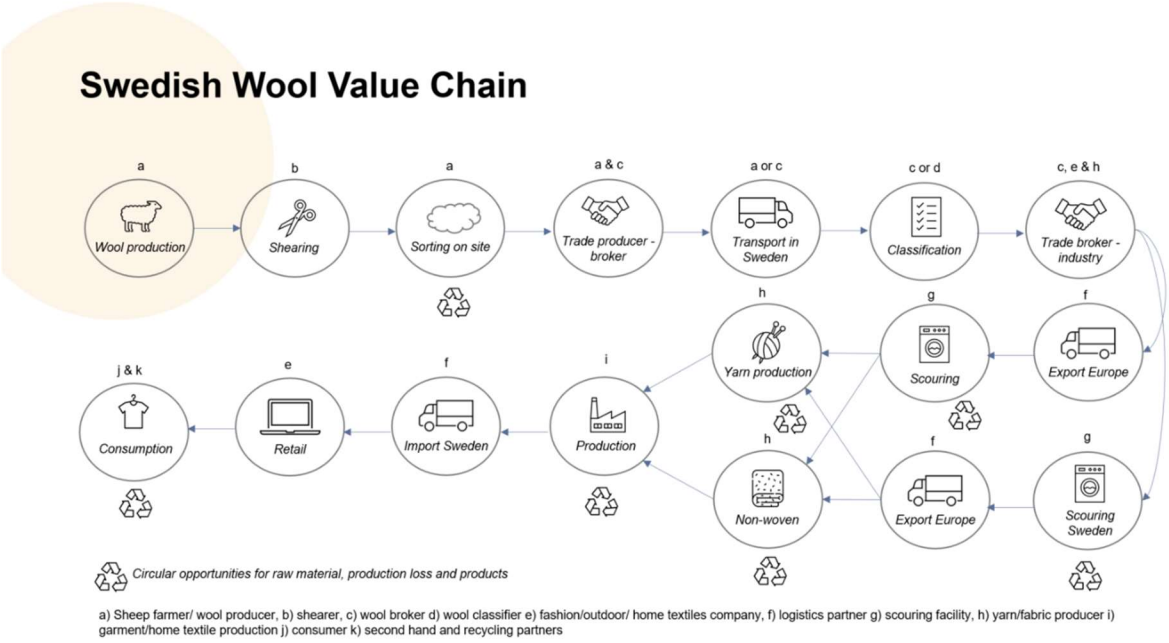

Bild: The Swedish Wool Initiative

4. Pågående och tidigare genomförda samverkansprojekt

Under de senaste har åren har flera ”ullprojekt” genomförts. Det har varit såväl projekt inom enskilda organisationer som olika former av samverkansprojekt med flera parter samt gemensamma ”ullprojekt” med såväl regional, nationell eller internationell utgångspunkt.

Vi har valt att redovisa några av dessa för att spegla att olika ”ullprojekt” genomförs nu och har genomförts sedan flera år tillbaka samt att de har geografisk spridning och en spridning av olika finansiärer. Det är ett urval som beskrivs i följande avsnitt, fler hade kunnat ingå i redovisningen för att ytterligare beskriva det intresse som finns för att utveckla användningen av svensk ull.

4.1. Halland

Ull som resurs
Syftet är att hitta avsättning för all ull oavsett kvalitet - volym. Detta har vi gjort genom att aktivt söka upp företag som vi tror kan vara intresserade av materialet. Vi har arbetat med att upprätta värdekedjor så att det blir möjligt att hantera och bidragit till utvecklingen av en ullstation. Vi har också arbetat med kompetensutveckling, kartläggning av nuläge och innovationer. Arbetet har bedrivits väldigt brett och med hållbarhet som fokus. Projektet avslutades 2022-01-31. Kontakt: susanne.paulsson@hushallningssallskapet.se

Till detta kommer två projektansökningar som är under handläggning. Tanken är att dessa två ska drivas i samverkan. *Ull som resurs 2.0 Halland* och *Ull som resurs 2.0 Västra Götaland*. Syftet här är att skala upp insamlingsfunktioner, bidra till kompetensutveckling av fårägare, lära av tidigare projekt och hitta genvägar och snabbspår för att skala upp aktiviteter och samarbeten över hela den geografiska ytan. Innehåller även att skapa nya relationer för utveckling. Tidsperiod: 1-2 år. Kontakt: susanne.paulsson@hushallningssallskapet.se

4.2. Gotland

Textil Fabrik Gotland
Syftet med projektet är att åstadkomma utveckling av textila företag på Gotland. Vi vill i en miljösmart textilfabrik – en co-working factory – skapa en textil värdekedja på Gotland. Genom att sammanföra två redan påbörjade idéprocesser, *Ullindustriellt produktionscentrum* resp. *Textilmecca*, vill vi skapa förutsättningar för en komplett industriell värdekedja för svensk ull på Gotland, integrerat med en flexibel och modern sömnadsfabrik. Två av öns etablerade företag Ullkontoret och Pattern & Grading/Esther & Inez avser att utöka sina verksamheter i samhandling med några andra textilföretag. Projektet pågår under 2022 - 2024 www.grontcentrum.se Kontakt: mats.pettersson@grontcentrum.se

4.3. Västra Götaland

Textile & Fashion 2030
Högskolan i Borås har ett regeringsuppdrag att etablera och leda den nationella plattformen för hållbart mode och hållbara textilier, *Textile & Fashion 2030*. Det femåriga uppdraget drivs av Smart Textiles, en del av Science Park Borås vid Högskolan i Borås, i samarbete med Textilhögskolan, Swedish Fashion Council, RISE Research Institutes of Sweden, Svensk Handel och TEKO, Sveriges Textil- och Modeföretag. Syftet är bland annat att främja samverkan för en miljömässigt hållbar värdekedja på textilområdet samt tillgängliggöra

forsknings- och utvecklingsresultat för miljömässigt hållbar utveckling och utgöra en brygga mellan forskning och tillämpning. T&F 2030 erbjuder kompetensutveckling, aktiviteter och verktyg som mäter framstegen av hållbarhetsarbete för att uppnå önskvärda resultat och för att möta framtidens konsument.
Mer information på hemsida www.textileandfashion2030.se Kontakt: anett.aldman@hb.se

Kunskapsnod lokal biobaserad fiberråvara
Projektet syftar till att öka innovationskraften genom att identifiera materialkoncept för textil som är baserade på lokal biofiberråvara och har potential att utvecklas till kommersialiserbara innovationer. Kunskapsnoden vilar på fyra grundprinciper; använda material så länge som möjligt, designa bort spill och föroreningar från produktion, regenerera naturliga system och efter återbruk återvinna material.
I Sverige är användandet av lokala råmaterial för textiltillverkning ganska begränsat. I projektet undersöks vilka råvaror som har potential att på ett resurseffektivt och ekonomiskt, ekologiskt och socialt hållbart sätt kunna bidra till en innovativ lokal textilindustri. Speciellt fokus kommer att läggas på en ullpilot för att avsevärt förstärka förutsättningarna för en lokal cirkulär ullvärdekedja, från får till återvinning av ullfiber.
En viktig roll för kunskapsnoden är att få hantverkskunnande och industri att mötas och gå hand i hand in i den cirkulära bioekonomin. Projekttid: 2021.11.01 – 2023.04.30. Finansiär: Västra Götalandsregionen och Stiftelsen Svensk textilforskning. Projektägare: Smart Textiles vid Science Park Borås. Samverkanspartners: Internationellt Vävcenter, Wargön Innovation och RISE. Kontakt: lena-marie.jensen@hb.se

Europas innovativa spets och kreativa mylla för cirkulär design inom textil och mode
Västra Götaland ska bli en gemensam innovativ arena för cirkularitet där vi kan åstadkomma mer tillsammans än var och en på egen hand. Ambitionen är att ge företagen exceptionellt goda förutsättningar till hållbar utveckling som bidrar till en resurseffektiv konkurrenskraft med ökad sysselsättning i vår region. Västsvenska innovationer ska synliggöras på nationella och internationella arenor för att attrahera nya kunder och samarbetspartner.
Västsverige har en stark och innovativ textilbransch som ska bli en föregångare i Europa i omställningen till en cirkulär ekonomi. Under våren 2021 har en rad aktörer deltagit för att ta fram sex spetsar som ska prioriteras för att stärka konkurrenskraften. Dessa är: design för cirkulenten, tillgång till lokal produktion, materialutveckling, öppna innovationsmiljöer, morgondagens talanger och öppna testmarknader. www.vgregion.se/textilspets
Kontakt: Erik Bresky, Science Park Borås erik.bresky@hb.se

4.4. Axfoundation

The Swedish Wool Initiative
Sverige importerade 1 746 ton ull år 2020, samtidigt som endast 46% av den ull som producerades av svenska lantbrukare tillvaratogs. Ett enormt resursslöseri av en råvara som skulle kunna förse svensk industri med ett regionalt producerat, biobaserat och återvinningsbart material – och som möjliggör framtidens cirkulära produkter. Syftet med projektet *The Swedish Wool Initiative* är att tillsammans med partners från hela värdekedjans olika delar bygga systemkapacitet och skala upp användningen av svensk ull samt bidra i omställningen till en hållbar och cirkulär industri för mode, outdoor och heminredning. Projektet vill bidra till visionen om att noll procent av svensk ull går till spillo.

Axfoundation projektleder *The Swedish Wool Initiative*. Inom satsningen samarbetar vi med bland andra Filippa K, Fjällräven,Tiger of Sweden, Klippan Yllefabrik, Smart Textiles , IVL

Svenska Miljöinstitutet, Chalmers Industriteknik, Circularista, LE Ullkonsult, Norrby Gård, Västkustens Ullinsamling/CC Wool, Ullcentrum, Ullkontoret, Svenska Fårklipparförbundet, LRF och TrusTrace. I expertgruppen för projektet ingår Animalia, Norilia och Svenska Fåravelsförbundet. *The Swedish Wool Initiative* pågår augusti 2021 – december 2023 och är delfinansierat av Sveriges innovationsmyndighet Vinnovas område för hållbar industri. www.axfoundation.se/projekt/swedish-wool-initiative

4.5. Dalarna

Hållbart strukturbygge för kulturella och kreativa näringar
Syftet med projektet är att verka för att stärka de kulturella och kreativa näringarna i Region Dalarna, med fokus på företag med textil inriktning. En stabil infrastruktur för små- och medelstora företag är en förutsättning för att kunna skapa ett långsiktigt hållbart företagsklimat som kan generera utvecklade nätverk och mötesplatser. Inom ramen för projektet kommer en inventering med tillhörande klassificering av ullen i Dalarnas län att påbörjas, i syfte att understödja användandet av ullen som produceras i området. Projektet pågår 2021-09-01 - 2023-10-31. Kontakt: stefan.moberg@saterglantan.se

4.6. Jämtland

Jämtlands läns institut för landsbygdsutveckling (JiLU) genomförde åren 2002 – 2007 projekten *Ull-Rika 1 och 2* vars mål var att avla fram en ny ras som kan producera både bra köttmängd och fin ullkvalitet. Resultaten har blivit Jämtlandsfåret som är en korsning av Sveafår och Merino. *Ull-Rika* följdes av projektet *UllFORuM* mellan 2008 - 2010 då ett minispinneri etablerades i syfte att förädla Jämtlandsfårets ull till garner samt tillsammans med lokala företag utveckla designade produkter utifrån det nya garnet. Idag drivs Ullforums spinneri som en ekonomisk förening med fårägare och hantverkare som medlemmar. Garnet säljs under varumärket *Yarns&Barns*. Kontakt: nisse.hultin@gmail.com

4.7. Västerbotten/Norrbotten

Samarbetsprojekt *ULLiHOP* syftade till att skapa nya jobb genom att öka användningen av lokal ull. Genom att öka förutsättningarna för samarbete mellan ullproducenter, ullförädlare och företag som säljer ullprodukter eller tjänster kopplade till ull kan nya produkter och affärsidéer utvecklas. Projektet genomfördes i Västerbotten under perioden 2017-2020. I projektet deltog även aktörer från Norrbotten.

I projektet gjordes en sammanställning över vad som gjorts och vad som pågick kring ull i Västerbotten och Sverige. Målet var att öka förutsättningarna för lyckade samarbeten genom att ge kunskap och stöd för samverkan kring affärsutveckling och försäljning. I detta ingick hur man bearbetar råvaran ull och hur arbetet med kedjan från gård till förädling kan utvecklas.

Innovativ kompetensutveckling, kreativa aktiviteter för nyskapande och hantverk, är viktigt för att utforska olika användningsområden för ull. Utgångspunkten är att all ull går att använda till olika saker. Kontakt: Helene Skogqvist: lennartenberg@telia.com

5. Gemensam Arena för Svensk Ull

Slutsatsen vid seminarium 8 juni 2021 var att det är viktigt att gå vidare och ta fram ett förslag för en gemensam *Nationell arena för svensk ull*. Uppslutningen kring denna slutsats har ytterligare förtydligats genom de svar och kommentarer som lämnats utifrån den enkät som sänts till företag och organisationer som anmält intresse att medverka till en gemensam arena för svensk ull.

Utifrån dessa utgångspunkter har uppdraget varit att undersöka och presentera förslag hur företag, organisationer och olika intressegrupper i Sverige genom en gemensam nationell samverkan kan stärka samarbetet i frågor som rör ull.

Till detta kan bl a läggas formuleringar i Västra Götalandsregionens beslut för att bevilja ansökan ”*det saknas dock en systematiserad värdekedja för ull - från fåravel till färdig produkt - som förenar alla aktörer utmed vägen. Det saknas även arenor för dessa företag att samlas kring för utvecklingsarbetet. Syftet med projektet är att utveckla en struktur och logistik för att stärka och samordna företag som arbetar med ull i Sverige. Målet är att arbetet resulterar i ett förslag till en organisation med bred uppslutning”.*

En återkommande kommentar i enkätsvaren är att det redan idag finns många aktörer och organisationer som är verksamma för att öka användningen av och intresset för svensk ull. Det är positivt, men det saknas en gemensam arena för utbyte av kontakter, erfarenheter och gemensamma insatser för utvecklingsarbete. En återkommande kommentar är även att det är viktigt att en gemensam arena för svensk ull verkligen samlar aktörer inom olika delar av hela produktionskedjan och verksamhetsområden för svensk ull.

Det finns därför anledning att inte enbart utgå från vilka enskilda företag eller organisationer som har anmält intresse av att samverka genom arena för svensk ull, utan även försöka beskriva vilka ”grupperingar” som bör ingå. Detta så att en gemensam arena för svensk ull verkligen samlar aktörer inom olika delar av hela produktionskedjan och verksamhetsområden för svensk ull.

En frågeställning som är viktig inför bildandet av en gemensam organisation som arena för svensk ull är vad vill och kan vår organsisation eller vårt företag bidra med och medverka till samt vilken nytta förväntas av att ingå i en gemensam organisation. En utgångspunkt i kommande förslag är att det ska finnas en balans mellan att bidra med resurser för det gemensamma syftet för svensk ull samt nytta och stöd för den egna organisationen och företagets möjligheter till verksamhet och utveckling. Inledningsvis torde behoven av att bidra med resurser för det gemensamma syftet för svensk ull överväga.

Förslag och underlag som redovisas i detta avsnitt gör inte anspråk på att vara slutliga förslag för bildandet av en organisation. De ska ses som underlag för kommande bearbetning, förankring och ställningstaganden inom de organisationer och företag som avser att delta i bildandet av en gemensam arena för svensk ull.

5.1. Intresseanmälan och aktörer

<u>Intresseanmälan</u>
En förfrågan, genom enkät under december 2021, har sänts till organisationer och företag som anmält intresse, eller föreslagits, delta i bildandet av en organisation. Detta för att undersöka intresse för bildandet av en gemensam arena för svensk ull samt om man för egen del är beredda att delta som organiserad part i en sådan organisation. Enkätsvaren har också varit ett sätt att få underlag för kommande diskussion om utformning av verksamhetsområden och uppdrag för en sådan organisation.

Utöver svar från projektgruppens parter har svar och kommentarer inkommit från bl a följande företag och organisationer:

Svenska Fåravelsförbundet	Ullforum ek för
Svenska Fårklipparförbundet	CCwool
Svensk Ullförmedling ek för	Gimrarna Ideell förening
Wålstedts Ullspinneri AB	SHR
Oxvikens Gård Hb	Dalarnas Hemslöjdsförbund
Föreningen Fårfest i Kil	LE Ullkonsult
Ullcentrum Öland	Ullkontoret
Swedish Fibre	Ull i Uppland
Sätergläntan	Föreningen Ullvilja

Till detta kommer ytterligare svar och kommentarer från medarbetare inom företag och organisationer, t.ex. forskningsinstitutet RISE IVF AB samt enskilda personer.

Samtliga uttrycker att det är angeläget att en organisation bildas och ett betydande antal anger att man för egen del är beredda att delta som part i en gemensam arena för svensk ull. Vad gäller organisationsform föreslås aktiebolag alternativt ekonomisk förening. Ett flertal förordar ekonomisk förening.

Aktörer

En tydligt uttalad önskan är att en kommande gemensam arena för svensk ull bör samla aktörer inom olika delar av hela produktionskedjan och verksamhetsområden för svensk ull. Utifrån denna önskan görs här ett förslag till beskrivning av olika ”grupperingar” av aktörer som bidrar till olika delar för helheten av produktionskedjan och verksamhetsområden för svensk ull. Se benämningen av respektive ”grupperingar” som tänkbara utgångspunkter för kommande diskussioner. De benämningar som nämns ska inte ses som förslag till formella benämningar för hur aktörer inom produktionskedjan är eller bör vara organiserade.

I särskilt avsnitt beskrivs hur regionerna, med sitt regionala utvecklingsansvar, är viktiga aktörer utfrån ansvaret för olika utvecklingsstrategier och finansiering i frågor som rör frågor med anknytning till ull och företagande. Liknande beskrivning gäller för olika statliga myndigheter och verksamheter.

Vad gäller kommuner, regioner och statliga verksamheters anknytning och bidrag till arena för svensk ull kan det bl a ske genom olika former av finansiering av arenans kommande uppdrag och verksamhet.

Följande beskrivning av ”grupperingar” är ett sätt att försöka beskriva vilka aktörer inom produktionskedjan som bör ingå som parter vid bildandet av ekonomisk förening för att en gemensam arena för svensk ull vid bildandet samlar aktörer inom hela produktionskedjan och verksamhetsområden för svensk ull.

Primärproduktion

I Sverige finns ca 8 800 fårgårdar som är grunden för möjligheten att öka och utveckla möjligheterna för svensk ull. Organisationer med anknytning till primärproduktionen är Svenska Fåravelsförbundet, Svenska Fårklipparförbundet och Lammrådgivarna. Till denna gruppering kan också räknas Hushållingssällskapen. Av landets 15 Hushållingssällskap är det ca 7-8 som har permanent rådgivningsverksamhet inom områden som berör får, lanmm och ull.

Ullstationer och förmedling
Det finns ett 20-tal företag som är verksamma som ullstationer, förmedlare och mäklare. Någon särskild gemensam organisation finns inte inom denna gruppering.

Industriell verksamhet
Det finns ett stort antal företag inom den industriella delen av produktionskedjan för ull. Vissa företag är enbart inriktade på verksamhet med eller för ull, men ett betydande antal företag har verksamhet inom hela textila området.

TEKO, Sveriges Textil och Modeföretag företräder branschen som bransch- och arbetsgivarorganisation i frågor av gemensamt intresse för den svenska tekonäringen, dess företag och produkter. Huvuduppgiften är att stödja och ge service till medlemsföretagen inom bland annat arbetsgivarfrågor, miljö & hållbarhet, handel och export, forskning & utveckling samt logistik och utbildning. TEKO har två typer av medlemskap. Som branschmedlem i TEKO kan man ta del av de tjänster och förmåner som finns inom TEKOs branschservice. Man kan också som företag välja att vara arbetsgivarmedlem i TEKO.

Verksamhet inom hantverk och hemslöjd
Utöver enskilda slöjdare inom textil och hantverk så är verksamheter organiserade inom Svenska Hemslöjdföreingarnas Riksförbund (SHR) med ett 90-tal föreningar, länsförbund lokala föreingar samt nationella medlemsorganisationer. Vidare finns inom denna gruppering hemslöjdskonsulenter i samtliga län. Dessa har som huvudmän den ideella länsorgansiationen för hemslöjd eller regionförvaltningar alternativt länsmusseorganiationer. Föreningen Sveriges Hemslöjdskonulenter är en gemensam förening för yrkesverksamma hemslöjdskonsulenter.

Forskning, innovation
Forskningsfältet *Textil och mode* tillhör de områden där Högskolan i Borås genom Textilhögskolan, har ett nationellt ansvar för såväl fördjupning av det konstnärliga perspektivet, som samverkan mellan konst och vetenskap. Sveriges Lantbruksuniversitet (SLU) bedriver forskning och innovation inom flera områden som berör möjligheten att öka användningen av svensk ull. Till detta kommer forskning och utveckling inom t.ex. forskningsinstitut som RISE, IVL, Svenska Miljöinstitutet och Chalmers Industriteknik.

Opinionsbildning och marknadsföring
I det förberdande arbetet har noterats att det inte finns någon särskild organisation eller företag som enbart har sin verksamhet inriktad på opinionsbildning och marknadsföring av ull. Däremot kan konstateras att ett flertal av de organisationer som genom enkätsvar anmält intresse av att delta i gemensam arena för svensk ull angett att det är särskilt viktigt att stärka opinionsbildning och marknadsföring. Men för flera organisationer som nämnts bland produktionskedjans aktörer ingår det i deras verksamhetsinriktningen. Det gäller till exempel organisationer inom hemslöjd och branschorganisationen TEKO. I utbildningar och kurser inom t ex Textilhögskolan ingår också frågor kring opinionsbildning och marknadsföring.

Pågående projekt
Som redovisats pågår det ett antal regionala och nationella projekt för att utveckla och utöka användningen av svensk ull. Flera av dessa projekt kommer att pågå ytterligare år framåt. Dessutom pågår planering för att starta ett antal ytterligare projekt. En gemensam arena bör vara av stort värde för att medverka till samordning av utvecklingsinsatser samt erfarenhetsutbyte mellan dessa olika regionla och nationella projekt.

Förslag utifrån intresseanmälan och aktörer
Utifrån redovisning av inkomna enkätsvar och beskrivning av olika grupperingar inom produktionskedjan och verksamhetsområden för svensk ull kan det konstateras att:

- det finns ett tillräckligt dokumenterat engagemang för att samverka i en gemensam arena för svensk ull,
- det är angeläget att en gemensam arena för svensk ull samlar aktörer inom olika delar av hela produktionskedjan och verksamhetsområden för svensk ull,
- en gemensam arena för svensk ull kan medverka till utbyte av erfarenheter samt utvecklingsinsatser mellan olika regionla och nationella ”ullprojekt”.

5.2. Organisationsform

Det finns dokumenterat intresse från tillräckligt antal företag och organisationer att delta som medlem i en organisation för gemensam arena för svensk ull.

Som organisationsform har tidigare presenterats aktiebolag alternativt ekonomisk förening. Ett flertal har i enkätsvaren förordat ekonomisk förening. Enligt olika beskrivningar anges att en ekonomisk förenings främsta syfte är att främja medlemmarnas ekonomiska intressen. Vidare anges att företagsformen passar bra när medlemmarna har gemensamma behov och behöver lika mycket inflytande. I en ekonomisk förening förväntas medlemmarna vara delaktiga och bidra i verksamheten.

Ekonomisk förening föreslås som organisationsformen för gemensam arena för svensk ull. *Gemensam arena för svensk ull* föreslås som namn för organisationen, med kortnamnet *Arena för svensk ull*.

Företrädare för Hushållningssällskapen ser positivt på att ingå och har förklarat sig beredda att ingå som en samlad företrädare för sin verksamhet genom Hushållningssällskapet Västra.

Svenska Fåravelsförbundet har anmält att man ser positivt på att delta i det fortsatta arbetet med att etablera *Arena för svensk ull*.

Från TEKO har anmälts att man ser positivt på att ingå som en av parterna i det fortsatta arbetet med att etablera arena för svensk ull.

Högskolan i Borås ser positivt på att det bildas en organisation för svensk ull och anmält att man med bakgrund av de uppdrag man redan har skulle kunna vara en av parterna i arbetet med att etablera arenan.

Svenska Hemslöjdsföreningarnas Riksförbund (SHR) har anmält att man ser positivt på att ingå som en av parterna i det fortsatta arbetet med att etablera *Arena för svensk ull*.

Kontakter har även tagits med ytterligare aktörer för att efterhöra intresse av att medverka till att olika ”grupperingar” blir representerade i en kommande organisation.

Genom dessa förberedande kontakter bör det finnas förutsättningar för att aktörer inom olika delar av hela produktionskedjan och verksamhetsområden finns företrädda i ledningen för gemensam arena för svensk ull.

Denna redovisning tillsammans med besked från flera aktörer i inkomna enkätsvar visar att det finns tillräckligt med uttalat engagemang för att en organisation bör bildas samt att det också finns uttalat intresse av att bidra med resurser för en gemensam arenas verksamhet och utveckling.

Det ger också besked om att det finns förutsättningar att utse en styrelse och ledning för organisationen med representation från kommande medlemmar samt andra aktörer inom respektive ”grupperingar”. Även om t.ex. olika forskningsinstitutioner inte har möjlighet att ingå som medlemmar i organisationen är det ändå angeläget att de som viktiga aktörer kan vara representerade i t.ex. styrelsen för organisationen.

5.3. Syfte, verksamhet och uppdrag

Det finns olika sätt att ta ställning till och formulera syfte, verksamhet och uppdrag. En möjlighet är att inte enbart ange syftet med organisationen utan även mer detaljerat föreslå verksamhet och uppdrag.

Vi har valt att föreslå formulering vad gäller syfte utifrån vad som bör ingå i stadgarna för ekonomisk förening samt att mer detaljerad verksamhetsinriktning och uppdrag formuleras i organisationens årliga verksamhetsplan som beslutas årligen vid organisationens årsstämma.

Följande formulering vad gäller organisationens syfte och verksamhet kan vara underlag för förslag att ingå i inledningen av stadgarna: *”Föreningen ska främja medlemmarnas ekonomiska intressen och medverka till att stärka samverkan för svensk ull. Medlemmarna deltar i verksamheten genom att bidra med resurseer för gemensamt utvecklingarbete”.*

Utifrån redovisning av inkomna enkätsvar och beskrivning av olika gruppering inom produktionskedjan och verksamhetsområden för svensk ull kan det konstateras att:

- Arena för kontakter och utbyte av erfarenheter. Det kan till exempel vara utbyte av erfarenheter samt utvecklingsinsatser mellan olika regionla och nationella ”ullprojekt”
- Utvecklings-, utredningsuppdrag som är gemensamt angelägna. Bland andra har nämnts frågor kring utbildning och rådgivning för såväl fårnäring som industriella området samt gemensamma initiativ kring forskning och innovation
- Representera och företräda. Det kan gälla nationella och regionala kontakter men också europeiska och internationella kontakter information samt remisser till olika myndigheter
- Ansvara för (förvalta) vissa frågor. Det som nämnts är till exempel om samstämmighet nås om ett gemensamt ”sorterings- och klassificeringssystem”
- Medverka till opinionsbildning och marknadsföring av svensk ull

5.4. Tidsplan, etableringsfas och finansiering

<u>Tidsplan och ”etableringsperiod”</u>
Underlag och förslag för bildande av gemensam arena för svensk ull presenteras den 28 februari. Det sker genom att förstudien överlämnas till projektfinansiärer och uppdragsgivare samt de företag, organisationer och olika intressegrupper som anmält intresse av att samverka genom en gemensam nationell organisation. Vidare sänds förstudien till anmälda deltagare vid redovisningskonferensen den 8 mars.

Vid konferensen föreslås att företrädare för de parter som anmält att man önskar delta i bildandet av en gemensam arena lämnar synpunkter och kommentarer till de förslag som presenterats.

En redovisning sammanställs av synpunkter och förslag vid konferensen den 8 mars. Denna redovisning översänds till parterna för att i respektive beslutande organ ta ställning till om och på vilket sätt man önskar delta i bildandet av organisationen samt lämna anmälan om detta. Denna process beräknas pågå till och med 10 maj.

Parallellt med denna förankring sker förberedelser för att undersöka möjligheten att ansöka om finansiering för en ”etableringsperiod”. Kontakter om denna möjlighet har tagits med

möjliga finansiärer, bland andra Västra Götalandsregionen, Region Halland och Region Gotland.

Om finansiering kan ske föreslås att förberedelser och ytterligare förankring sker i form av ett projekt, under andra halvåret 2022 ”etableringsperioden”, inom någon av de organisationer som avser att vara en av parterna i kommande organisation. Hushållningssällskapet Västra har förklarat sig vara beredd att vara projektägare för ”etableringsperioden”. Syftet med denna ”etableringsperiod” är att kunna göra ytterligare förberedelser samt engagera funktionärer för en kommande organisation.

Ett konstituerande möte för bildande av organisationen bör kunna hållas senast under september alternativt oktober 2022 så att den nya organisationen kan överta ansvaret för fortsatt verksamhet senast vid årsskiftet 2022/2023.

Finansiering

Som underlag för ytterligare beredning har angetts att organisationen bör ha ca 1,5 tjänster som på lämpligt sätt kan fördelas på olika såväl fasta tjänster som projekttjänster och särskilda uppdrag. Visst ekonomiskt utrymme bör även finnas för finansiering av vissa återkommande åtaganden och verksamheter. Till detta kommer kostnader för administration och lokaler. Ungefärlig summerad årlig kostnad uppgår därmed till ca 2 Mkr.

Ingående parter bör betala en årlig serviceavgift. Denna bör kunna uppgå till ca 2 000 kr/år. Detta innebär dock inte någon betydande andel för finansiering av organisationen utan kan mer ser som en årlig medlemsavgift och att man ges möjlighet att ta del av fortlöpande information och kontaktplattformar. För de som ingår som medlemmar i den ekonomiska föreningen föreslås en insatsandel om 10 000 kr.

Detta innebär att någon form av offentligt ekonomiskt stöd och/eller stöd från andra möjliga parter som ser det angeläget att öka och utveckla användningen av svensk ull.

6. Några områden som särskilt belysts

I samband med uppdraget att presentera förslag till gemensam organisation för samverkan för svensk ull har också några kartläggningar och beskrivningar gjorts kring frågor som angetts som angelägna för ökad användning av svensk ull. Redovisningen i detta avsnitt gör inte anspråk på att vara heltäckande kring frågor som är angelägna att belysa. De ska mer ses som exempel på frågor kring vilka en gemensam organisation skulle kunna medverka till att olika aktörer har kännedom om och därmed medverka till viktig gemensam kunskapsgrund.

Frågor kring klassificeringssystem, varumärke, behov av utbildning, rådgivning samt forskning, innovation och opinionsbildning, belyses i detta avsnitt. Urvalet av områden ska inte ses som en heltäckande beskrivning utan som några exempel på vad som pågår kring olika frågeställningar.

Redovisningar, uppgifter och förslag inom redovisade avsnitt och områden svarar respektive organisationer eller personer för. De olika beskrivningarna kan i vissa fall beröra samma eller liknande frågeställningar då uppdragen har utförts som enskilda och parallella uppdrag.

För kompletterande informationer kan kontakt tas genom respektive hemsida eller med respektive personer.

6.1. Klassificeringssystem för den svenska ullen

En av de frågor som återkommande diskuterats är frågan om klassificeringssystem för den svenska ullen. Flera aktörer har återkommande aktualiserat denna fråga och inom flera av de projekt som genomförts och pågår ingår uppdrag kring frågan om klassificeringssystem. Vi har här valt att lämna en redovisning av pågående arbete kring denna fråga inom projektet *The Swedish Wool Initiative*.

Linn Lindfred har tillfrågats för att medverka med en beskrivning av pågående arbete inom projektet *The Swedish Wool Initiative*. Linn Lindfred är grundare av Circularista AB där hon jobbar som konsult inom cirkulär ekonomi och hållbar innovation.
Kontakt: linn@circularista.com

År 2020 tillvaratogs 46 procent av den svenska ullen (Svenska Fåravelsförbundet, 2020). Potentialen att öka handeln är stor men flertalet flaskhalsar har identifierats som kritiska att adressera för att möjliggöra en mer storskalig handel. En av dessa flaskhalsar är klassificering av ullen.

För att åstadkomma handel av svensk ull i industriell skala krävs att ullen kontinuerligt kan samlas in i större volymer och sorteras i partier med jämn kvalitet och kända egenskaper som kan kommuniceras till köparen på ett tillförlitligt och standardiserat vis. Historiskt har detta visat sig vara en utmaning för den svenska ullmarknaden, till stor del på grund av att det inte finns ett standardiserat system för just sortering och klassificering av ullen men också på grund av rådande marknadsförutsättningar som försvårar insamling och försäljning av större volymer i jämn kvalitet.

Den svenska ullmarknaden karakteriseras av flera olika fårraser med en mäng olika ulltyper i flera mindre fårbesättningar som är geografiskt utspridda över landet (Svenska Fåravelsförbundet, 2020). Ullen har också olika egenskaper beroende på var på fårets kropp den kommer ifrån samt om ullen kommer från bagge, tacka eller lamm. Den svenska ullen är därmed en råvara som finns i små volymer på geografiskt utspridda platser med skilda egenskaper och ojämn kvalitet. Dessutom medför ullens skilda egenskaper att den kan

användas till en rad olika applikationsområden och på så vis kan ha flera olika typer av köpare med olika typer av krav på produkten och därmed råvaran.

Med bakgrund i detta, är den svenska ullen i stora volymer en svårsåld handelsvara, om inte de rätta marknadsförutsättningarna finns på plats. Ett system för klassificering av ullen utgör en viktig förutsättning för kvalitetssäkring och prissättning av råvaran samt för att matcha rätt produkt med rätt köpare. En metodik för att klassificera ullen bidrar till att skapa ett gemensamt språk för aktörerna i värdekedjan och underlättar handel av råvaran. Det är dock centralt att ett sådant klassificeringssystem utgår ifrån, och tar hänsyn till, de specifika marknadsförutsättningarna för den svenska ullen.

Svenska ullproducenter, ullmäklare och fårklippare har fram till idag använt egenutvecklade sätt att sortera och bedöma ullen på. I bästa fall sorteras ullen vid klippning i färg, ras, längd, tack-, bagg- eller lammull men sorteringen ser olika ut beroende på aktör. Den skräpigaste och tovigaste ullen samt bukull utsorteras innan ullen packas i papperssäckar eller speciella häckar beroende på användningsområde. Därefter skickas ullen i de flesta fall till en ullmäklare där ullen oftast behöver sorteras igen på grund av otillräcklig förstasortering. Mäklaren ger här ofta feedback till producenten för att förbättra kvalitet på råvara och sortering framöver. I enstaka fall säljs ullen direkt från producent till köpare. När ullmäklaren tagit emot ullen bedömer hen kvaliteten utifrån sitt eget sätt att ”klassa” ullen som i många fall byggts upp utifrån personlig erfarenhet samt specifika köpares krav. Detta kan exempelvis leda till en inlåsningseffekt och på så vis försvåra inträde för nya köpare och därmed även försvåra storskalig handel av råvaran.

Det finns idag blanketter och följesedlar att tillgå för guidning i sortering och försäljning av den svenska ullen som bland annat tagits fram av Svenska Fåravelsförbundet, Ullvilja, Smart Textiles och Svenska Fårklipparförbundet. Det finns dock inget nationellt standardiserat klassificeringssystem att nyttja.

Internationella marknader med storskalig handel av ull använder nationella klassificeringssystem vid försäljning av ullen, som exempelvis Norges ”Norsk Ullstandard” och Australiens ”AWEX”. Förutsättningarna skiljer sig åt mellan marknaderna, exempelvis gällande fårraser, så en direkt översättning av internationella system är inte optimalt men det finns vissa parametrar som alla ullstandarder inkluderar och som också anses viktigast att bedöma för att möjliggöra storskalig handel på den svenska ullmarknaden. Dessa parametrar är ullens fiberdiameter (mikron), längd, renhet (mängd organiskt material), färg och karaktär. Det finns en rad andra parametrar som ofta bedöms och mäts i internationella system som exempelvis ullens utbyte (yield), styrka, krusighet, fiberdiameterns variation, stapelbildning samt elasticitet.

En gemensam nämnare för merparten av de internationella systemen för ullklassificering är att ullen skickas för tester på labb för tredjepartsgranskning. Denna process medför att kvaliteten på ullen säkerställs och mer precisa värden kan ges, vilket underlättar en tillförlitlig handel men det medför också en merkostnad som kan vara svår att motivera på den svenska marknaden på grund av att den svenska ullen redan idag har ett högt pris i jämförelse med andra marknader. Dock är objektiv testning det enda sättet för säljaren att garantera att ett ull-parti håller vissa specifika värden. En motsättning till detta är att det på grund av den svenska ullens variation och ojämna kvalitet, trots objektiv testning, kan vara svårt att garantera kontinuitet i ett större parti då det exempelvis är nödvändigt att blanda ull från olika producenter med olika finlek för att nå viss volym. Samtidigt kan ett objektivt test ändå ge en indikation på hur stor variationen i en viss volym är, vilket många gånger är värdefull information för köparen.

Oavsett klassificeringssystem är det viktigt att påpeka att köpare som vanligtvis handlar med

importerad ull inte kan ställa exakt samma krav på den svenska ullen. Den svenska ullen är svår att behandla på samma sätt som internationell ull i produktionsstegen från råvara till produkt på grund av dess varierande kvalitet och många gånger speciella karaktär. Därför är det viktigt att också undersöka applikationsområde och vad den svenska ullen i stora volymer kan användas till, och inte bygga ett klassificeringssystem med krav som ändå inte kan tillgodoses för de större volymerna. För att åstadkomma ett tillförlitligt klassificeringssystem som möjliggör storskalig handel av den svenska ullen behövs därför inte bara den befintliga balansen mellan råvarans- och marknadens förutsättningar och industrins behov hittas. Samklang måste även skapas utifrån nya sätt att hantera och förädla råvaran i produktion så att kraven på den svenska ullen utgår ifrån den specifika råvarans faktiska egenskaper och möjligheter.

I projektet *The Swedish Wool Initiative,* som delvis finansieras av Vinnovas område för hållbar industri och projektleds av Axfoundation, har representanter från hela den svenska ullens värdekedja gått samman för att underlätta och möjliggöra storskalig handel av den svenska ullen. Projektet startade i augusti 2021 och pågår under hela 2023.

Ett av fokusområdena i *The Swedish Wool Initiative* är att ta fram ett förslag på ett nationellt klassificeringssystem baserat på den storskaliga industrins behov, främst mode, outdoor och heminredning, som en första pilot. Målsättningen är att projektet ska bidra till utvecklingen av ett gemensamt system för klassificering genom att systematisera och skala upp redan upparbetad kunskap och validerade komponenter för bedömning av den svenska ullen.

Hittills har projektmedlemmarna i *The Swedish Wool Initiative* genom research, intervjuer och workshops tagit fram ett första utkast på ett klassificeringssystem för den svenska ullen.
Se bilaga – ”Utkast klassificeringssystem” *The Swedish Wool Initiative.*

Detta utkast ska vidare bearbetas och testas och ska inte ses som ett slutresultat. Utkastet har bland annat hämtat stor inspiration från Norsk Ullstandard. Förslaget utgår inte i första hand ifrån fårraser eftersom det svenska utbudet av fårraser är stort och varierande. I stället kategoriseras ullfibrer av liknande kvalitet och karaktär ihop, vilket därmed kan innefatta olika raser, för att möjliggöra klassificering och försäljning i större volymer. För att ullen ska kunna klassas utifrån ett klassificeringssystem behöver ullen vid fårklippningen i så hög grad som möjligt sorteras utefter klassificeringen för att underlätta för ullmäklaren att klassa ullen till försäljning och undvika att ullen behöver sorteras två gånger.

Systemet utgår ifrån att ullen delas in i 7 olika kvalitetstyper med tillhörande kvalitetsklasser. Kvalitetstyperna delas in i grupper om A-G. I stora drag kan kvalitetstyperna förklaras enligt följande: A är den mest finfibriga ullen, B är den näst mest finfibriga ullen och C är medium till grov ull. De flesta av kvalitetsklasserna i A-C lämpar sig väl för att spinnas. Ull med en utmärkande karaktär som finns i större volym får en egen kvalitetstyp på grund av dess unika egenskaper. Dessa är: D – den glansiga Gotlandsullen och E – ull med fjädrande karaktär som exempelvis kan användas till stoppningsull. Kvalitetstyp F är den ull som idag finns i små volymer och är svår att uppnå en mer storskalig handel med och G är den ull som idag sorteras ut på grund av att den har mycket organiskt material eller är för tovig. F och G innehåller därmed en stor variation av olika ulltyper.

Kvalitetstypernas tillhörande kvalitetsklasser delas in i grupper om olika fiberdiameter (mikronspann), längd (1 för längst fibrer och 3 för kortast), färg (vit eller P för pigmenterad), organiskt material (lite eller medium). Varje kvalitetsklass innehåller också en beskrivning av den ullens karaktär. Utkastet är uppbyggt för att kunna utföras av ullmäklare, ullklassificerare

eller ullproducent utan tredjepartsgranskning eller objektiv testning. I det fall köparen är beredd att betala mer för tredjepartsgranskning i form av laboratorietester kan dessa självfallet utföras även om klassificeringssystemet inte kräver det.

Avsaknaden av objektiv testning är anledningen till att de olika kvalitetsklasserna inte är mer precisa i sina krav och därmed skiljer sig detta utkast från internationella system som exempelvis anger andel vegetabiliskt material i procent, mikron i ett snävt spann eller till och med specifikt värde eller att ullens färg anges i ett värde utifrån standard ulltestning (y-z).

Det första utkastet har hittills mottagits väl av värdekedjans aktörer och ses som ett steg i rätt riktning men det är tydligt att mode, outdoor och heminredning ställer krav på snävare mikronspann än i det föreslagna utkastet vilket till viss del kommer att behöva mötas i nästa version. Läs mer om projektet på Axfoundations hemsida www.axfoundation.se/projekt/swedish-wool-initiative.

6.2. Varumärke för svensk ull

En branschdriven ekonomisk förening som ska driva och vårda en märkning av svensk ull har nyligen startats. Här lämnas information från detta initiativ:

Initiativtagare är projekt *Ull som resurs* som arbetat för att få till en märkning. Dock är det inte ett projekt som ska äga och driva en märkning. Klippans Yllefabrik, Nordanå Craft, Ullcentrum Öland, Swedish Wool Mattress Company och Västkustens Ullinsamling har gått före och bildat en ekonomisk förening med förvaltning och utvecklingsansvar framåt. På det sättet vill man ytterligare skynda på utvecklingen och göra det lättare för konsumenterna att välja en vara med svensk ull. Med denna märkning avser man att tydliggöra och försäkra kunden om att deras ullprodukt innehåller svenska ullfiber. Märkningen ska även bidra till att säkra den svenska ullens varumärke utanför Sveriges gränser. Föreningen tar gärna emot fler medlemmar som då kan få använda märkningen. www.swedishwool.org.

6.3. Utbildning och kompetens för ”fårägare”

Margareta Stigson har tillfrågats att göra en beskrivning och kartläggning av aktuella utbildningar, forskning och rådgivning för olika grupper inom fårnäringen samt beskrivning av behov och utmaningar. Margareta har även sammanställt underlagsmaterialet för sin beskrivning i ett särskild PM som ställts till projektets förfogande.

Margareta Stigson har under många år arbetat med strategiska kompetensutvecklingsfrågor, exempelvis start av Biologiska yrkeshögskolan men också nationella livsmedelskonsortiet Meny med webbaserade utbildningar samt ansvar för SLU:s uppdragsutbildningar. Hon gick i pension från tjänsten som platschef vid SLU i Skara under 2021 (där SLU:s forskningsstation för får är belägen). Margareta är också lantbrukare och fårägare.
Kontakt: margareta.stigson@gmail.com

Ullens kedja från får till förädlad produkt och slutkund kräver kompetens i alla led. Men om kedjan ska bli stark krävs också kunskap om varandra. Förutsättningar för en stark kedja är att man har förståelse för varandras olika roller och eventuella möjligheter till förändring. Grunden för ullens kvalitet börjar på gården med friska och välmående djur. Det kräver fårägare med kunskap och erfarenhet oavsett antal djur, gårdens storlek, inriktning eller geografisk plats.

I Sverige finns många små och medelstora fårbesättningar, genomsnittet är 32 tackor. I den allra minsta besättningsstorleken på upp till 9 får finns drygt 2000 fårgårdar. Fåren finns från

norr till söder med dominans i Götalands skog- och mellanbygder. Många får finns på små lantbruksföretag med en areal på mindre än 20 ha. Här återfinns 47 % av landets tackor och lamm. Dessa företag är viktiga målgrupper för utbildning även om den viktigaste målgruppen utifrån antalet får är de 1200 största besättningarna med ca 150 000 av landets totalt drygt 270 000 baggar och tackor. Detta kan jämföras med antalet mjölkkor som 2021 var 300 000. De län som registrerat flest får är Västra Götaland, följt av Gotland och Skåne.

År 2016 tog hela köttbranschens aktörer tillsammans med myndigheterna gemensamt fram olika handlingsplaner för nöt-, gris- respektive lammproduktion. Detta för att långsiktigt stärka den svenska köttproduktionen. Handlingsplan lamm har resulterat i en rad åtgärder med fokus på svenskt lammkött. Vi ser nu att konsumtionen av lammkött ökar men att behovet måste tillgodoses genom alltmer import. Trots det går utvecklingen åt rätt håll då prisutvecklingen senaste år varit gynnsam. Ullbranschen i Sverige beskrivs i handlingsplanen som fragmenterad och utgörs av fårägare, spinnerier, väverier och mindre hantverks- och designföretag (obs 2016). Det finns inte någon nationell klassificering av ull, vilket man menar är en förutsättning för en rationell hantering.

Vi har många små raser och många korsningsdjur i Sverige. Genom selektion och målmedvetet avelsarbete utvecklas olika rasers särarter. I Sverige dominerar Gotlandsfåren där avelsarbetet framgångsrikt inriktats på förutom kött också på pälsens kvalitet. När det gäller ullens kvalitet så påverkas den av både avel och miljö, dvs både det urval som görs av livdjur och den utfodring och skötsel fårgården erbjuder. För att bedriva ett framgångsrikt avelsarbete krävs att de egenskaper man avlar på är arvbara. Ullen har en medelhög arvbarhet och är fullt möjlig att avla på, men det är bara några få raser i Sverige som bedriver avelsarbete för ull.

Rätt utfodring är avgörande för lammens tillväxt men har också betydelse för ullen. För ullegenskapen täthet är det särskilt viktigt med näringstillförseln under bland annat tackans dräktighet. Tillförsel av mineraler i rätt mängd är likaså av betydelse för en bra ullkvalitet. Om djuren blir sjuka påverkas oftast både tillväxten och pälsen. Sverige betecknas som föregångsland när det gäller låg antibiotikaanvändning. För att undvika onödig antibiotikaanvändning är det förebyggande arbetet med vaccinationer, betesrotation, parasitbekämpning mm särskilt viktigt i lammproduktionen.

Fårklippningen, miljön, klipparen och hanteringen på gården spelar roll för nästa led. Tillgång till fårklippare måste finnas i hela landet då fåren av djurskyddsskäl måste klippas. Ullens kedja från gården är diversifierad. Andelen ull som går till förädling ökar, men är fortfarande bara ca hälften av all ull som beräknas produceras på gårdarna. Vad som händer med övrig ull är oklart men sannolikt går en del till lokal användning och en annan del sprids på åkrarna tillsammans med fastgödseln. En förutsättning för ett bra pris på ullen är att den följer de grundläggande krav som kunden, ullköparen ställer.

Tillgänglighet till efterfrågad utbildning och rådgivning är en av grundpelarna för branschens utveckling. Gymnasieskolans naturbruksutbildning finns på 68 skolor i hela landet. Av dessa har 30 skolor naturbruksutbildning med inriktning lantbruk och möjlig utgång som djurskötare för lantbrukets djur. Eleverna ges möjlighet till fördjupning med får som valbar kurs. Huvudman för dessa skolor är huvudsakligen region eller kommun. Men Hushållningssällskapets andel ökar och är idag 7 skolor i olika delar av landet. Många skolor är idag också regionala kunskapscentrum för lantbruket och har därmed starka drivkrafter att medverka i den lokala kunskapsspridningen. Trots det är det ett fåtal naturbruksskolor som har vuxenutbildning för fårägare.

Yrkeshögskolan (YH) är en eftergymnasial utbildningsform där utbildningarna är skräddarsydda efter arbetslivets behov. YH har många olika utbildningsanordnare, privata företag, kommuner, regioner, högskolor. Idag finns YH med lantbruksutbildning på bland andra BYS, Biologiska yrkeshögskolan i Skara med agrotekniker, (2 år) som har en valbar kurs i lammproduktion. Specifikt för ull är YH på Hantverksakademin i Stockholm där bland annat ullrådgivare utbildas.

SLU utbildar många av de specialister (lärare, rådgivare med flera) som finns inom fårnäringen, exempel är agronomer, lantmästare och veterinärer. SLU erbjuder också kortare kurser, bland annat en fristående kurs för yrkesverksamma lammproducenter samt ett utbildningsmaterial för en svensk standard av lammköttskvalitet.

En rad olika organisationer erbjuder den svenska fårägaren kurser och rådgivning. Det är från mindre konsultfirmor till större företag och myndigheter. Exempel är Gårds- och Djurhälsan, Hushållningssällskapet, Gimrarna, en ideell förening med lammrådgivare, Svenska Fåravelsförbundet (SF) som är en rikstäckande branschorganisation med tidningen *Fårskötsel*. Denna tidning är viktig för kunskapsspridning i branschen. Här annonseras aktuella kurser och här presenteras aktuella forskningsresultat. På SFs hemsida finns också värdefull kunskap för fårägaren. SF ger också vid behov kortare kurser.

Fåreningen Fårfest i Kil är ett gott exempel på mötesplats som sprider kunskap och utbyte av erfarenheter. Detta årliga event har 8 000 - 9 000 besökare. Samtidigt utvecklas allt fler digitala mötesplatser där exempelvis producent och kund kan mötas. Exempel är ullformedingen.se och Facebookgruppen Ullförmedling dialog.

Lantbruksföretag kan söka olika former av miljöersättning och stöd via Jordbruksverket. Specifikt för fårägaren är "fårpengen", stöd för extra djuromsorg. Det finns också särskilda stöd för rovdjursstängsel, startstöd för unga lantbrukare mm. Länsstyrelserna runt om i landet är kontrollmyndighet för djurskydd men arrangerar och finansierar också en del kurser och aktiviteter såsom fältvandringar, studieresor eller rådgivning.

Forskning är en viktig del i kunskapsbildning och utveckling. Här spelar närhet mellan forskare och praktisk tillämpning stor roll för att skapa efterfrågade och tillämpningsnära studier. Forskning kräver finansiering och i vissa fall särskild miljö för kontrollerade studier. Något som finns på SLU Götala nöt- och lammkötts forskning utanför Skara. Gränsöverskridande projekt med fokus på ull är därför fullt möjligt. Anläggningen har nyligen moderniserats och återinvigts. Forskningsprojekt har oftast en budget som bygger på samfinansiering och som ligger på mångmiljonbelopp om det inte är mycket begränsade studier. Idag dominerar de större projekten i samverkan mellan olika universitet/högskolor med flera och finansieringen från EU är viktig.

Utmaningar på kort och lång sikt

På kort sikt är utmaningen att de generella råden till djurägaren inför och under klippning, som finns både på fåravelsförbundets hemsida och på klipparförbundets hemsida, verkligen följs. Det kanske rent teoretiskt kan ses som en självklarhet men ullköpare menar att det finns mycket kvar att göra för att informationen ska bli till konkret handling. Om det finns efterfrågan, en betalningsvilja som ersätter merarbetet på gården och logistik för effektiv hämtning/transport så finns också incitamenten för att ullen tas om hand och kan då levereras effektivt till nästa led i kedjan.

Fler gemensamma mötesplatser mellan kedjans olika led skapar både affärskontakter och kunskap om varandra. Fårägaren har en central roll för produktkvaliteten och har möjligheten

att påverka sin produktion på både kort och lång sikt. Det finns många goda lokala initiativ men som behöver mötas av satsningar på en nationell arena.

Att bedriva avelsarbete för ull är teoretiskt möjligt och det görs för några få svenska raser. Det kräver att fåren mönstras för ullens egenskaper och att urval sker efter avelsmål. För att göra skillnad på nationell nivå måste fler raser och kombinationer av raser arbeta med avelsurval.

Kunskapsförsörjning i produktionsledet är en utmaning då målgruppen för kunskap inte är homogen på något sätt. Olika företagare har olika drivkrafter för sin produktion, landskapsvård, kött, päls, ull, storskaligt, småskaligt, lokal förädling osv. Sammantaget finns behov av individanpassade utbildningslösningar som i sig kräver finansiering från företaget och/eller genom olika stödformer.

Det samlade nationella utbildnings- och rådgivningsutbudet är omfattande och det finns idag också ett växande antal digitala kurstillfällen. Det finns lokala och individuella skillnader som gör att det inte alltid kan finnas närhet till rådgivaren eller möjlighet att ansluta till fysiska kurser. Intervjuer med rådgivare pekar också på att det generellt är svårt att få fårägaren att betala för individuella rådgivningstjänster. Det är också tydligt att det är lärare, rådgivare och konsulter med personligt engagemang för får som driver utvecklingen av nya kurser och aktiviteter. Något som påverkar kontinuiteten på lång sikt. Den stora utmaningen är att utforma kostnadseffektiva utbildningssystem som är tillräckligt flexibla för att nå olika målgrupper och som är långsiktigt hållbara. Möjligheten till kraftsamling och samverkan kring utbildningsfrågorna borde därför utredas vidare.

Det anses enligt intervjuerna råda brist på fårklippare i olika delar av landet. Idag utbildas fårklippare genom en ideell lärlingsmodell som hanteras av enskilda individer och som stöds genom fortbildningskurser av fårklipparförbundet. En förutsättning för god djuromsorg är att det finns utbildade och erfarna klippare i hela landet, oavsett om det är fårägaren eller den professionella fårklipparen som klipper. Mot denna bakgrund är det angeläget att utreda möjlighet till ny svensk utbildning med full finansiering där nuvarande erfarenheter också tas till vara. Fårklippning är ett fysiskt krävande yrke som innebär omsättning i yrkeskåren och många är dessutom bara deltidssysselsatta. Fårklipparen är en viktig nyckelperson i kedjan och kan också ha en roll som kunskapsspridare när det gäller både ullsortering och klassificering, en dörröppnare till ny kunskap. En idé kan vara att en ny utbildning utformas så fårklipparen står på fler ben och då också kan utöva yrket längre tid trots fysisk belastning.

Under 2015 hade Sverige mycket hög invandring. Det krävde både nationell och regional kraftsamling med samverkan mellan myndigheter och de gröna näringarna. Utmaningarna var att hitta innovativa lösningar för att korta vägen till sysselsättning och egenförsörjning för nyanlända. Möjligheten att snabbt identifiera smala yrkeskategorier bland de nyanlända var dock begränsade vid denna tidpunkt. Idag finns goda möjligheter att utnyttja den erfarenhet som byggts upp både vad gäller utbildningsmodeller och validering. Invandrares kompetens inom specifikt ullområdet bör därför utredas närmare.

6.4. Utbildning och kompetens inom industriell verksamhet

Christian Lundell, VD vid Nordiska Textilakademin/Stiftelsen Proteko (NTA), har medverkat med följande beskrivning av NTAs verksamhet, som har ett fokus på företagen och industriell verksamhet. Christian har tidigare varit operativ chef och delägare i Almedahls AB, där han under 18 år bidragit till att Almedahls fortsatt har kvar sin produktion i Sverige och Kinna.

NTA är en etablerad aktör för utbildning, validering och kompetensförsörjning till textil- och modebranschen. Stiftelsen Proteko bildades 1986 och driver sin verksamhet under namnet Nordiska Textilakademin. I styrelsen återfinns medlemsföretag från TEKO, IF Metall och Unionen, samt representanter för Borås Stad.

Enligt stiftelsens stadgar skall verksamheten i första hand vända sig till små och medelstora företag men även till större företag. Stiftelsen skall i mån av resurser även kunna erbjuda det allmänna skolväsendet och arbetsmarknadsmyndigheterna samt övriga offentliga och privata utbildningsgivare möjligheter till utbildning och rådgivning.

Stiftelsen skall erbjuda företagen möjligheter att följa utvecklingen inom tillverkning, handel och design samt andra relevanta områden. Verksamheten bedrivas bland annat i form av:

- fasta kurser
- företagsanpassade utbildningar
- seminarier och föreläsningar
- demonstrationer och utställningar
- testkörningar
- rådgivning och konsultationer

Verksamheten har god tillväxt och har utvecklats från ca 80 studerande 2017 till att under ett år nå drygt 600 individer 2021, detta genom ett tydligt fokus på branschens behov av kompetens på olika nivåer. Lägg därtill att verksamhet för livslångt lärande, validering och matchning är under utveckling. Allt sker genom en stark samverkan med företagen med fokus på framtidens kompetenser.

Idag utbildas inom ramen för Yrkeshögskolan; Inköpare 400 Yhp, Företagssäljare 400 Yhp, Kvalitets- och produktionsutvecklare 400 Yhp och Designer 400 Yhp. Under året startar också Textiltekniker/Processoperatör 400 Yhp, som bland annat kommer beröra ullproduktion och den alltmer växande svenska textilindustrin, med stort fokus på lokal produktion och mikrofabriker. Tillkommer flertalet YH-kurser inom Hållbarhet och Cirkulär Design, samt Fristående kurser. Utbildningsmetoden präglas av stor samverkan men företagen och de flesta studerande är karriärväxlare. Mer info: https://www.nordiskatextilakademin.se/utbildningar/

Genom Myndigheten för Yrkeshögskolans ESF finansierade projekt BOSS (www.myh.se/validering-och-seqf/validering/esf-projektet-boss) samverkar NTA med 20-tal branscher för utveckling av sin branschvalideringsmodell. I projektet Kompetenslussen har system och metoder utvecklats och testats genom kartläggning och validering individer. I Kompetensslussen har fokus varit produktionsnära yrken, som till exempel sömnadsoperatör. Målgruppen för projektet har varit utlandsfödda, vilket lett till ca 25 anställningar senaste året.

Nu övergår Kompetensslussen till en egen verksamhet bland annat som leverantör till Arbetsförmedlingen. Framtagning av ytterligare yrkesvalideringar pågår och under året kommer till exempel textilsorterare, textiltekniker. Moduler inom dessa yrken kan även kunna användas till ullproduktion. Det viktiga är att processer och tillvägagångssätt finns, som kan användas för att utveckla yrken och kvalifikationer inom ullproduktion.

Ytterligare exempel är projekt *re:skills* där Nordiska Textilakademin i samverkan med projektägaren Högskolan i Borås tar fram kurser/utbildningar för omställning och utveckling av modehandeln, t.ex. genom att addera reparationer, uthyrning och återköp.

Sammantaget kan sägas att Nordiska Textilakademin har erfarenhet av att genomföra utbildningar och medverka till insatser för ökad kompetens i olika delar av Sverige och ser en stigande efterfrågan av olika kompetenser och yrken inom ullindustrin och avser vidga sin verksamhet för att stödja denna utveckling. Kontakt: christian@nordiskatextilakademin.se
Mer info: nordiskatextilakademin.se / kompetensslussen.se / reskills.nu

6.5. Utbildning och kompetens inom hantverksområdet

Kontakt har tagits med Helena Åberg för att göra en beskrivning av utbildning, kompetens och rådgivning med anknytning till ull inom hemslöjds- och hantverksområdet.

Helena Åberg har tidigare varit länshemslöjdskonsulent i Sörmlands län. Hon har även genomfört kurser och varit gästlärare vid folkhögskolor, YH-utbildningar, högskolor samt inom Hemslöjdens kursverksamhet. Kontakt: randihelena.aberg@gmail.com

Här följer en kortfattad kartläggning och beskrivning av utbildning, kompetens och rådgivning med anknytning till ull inom hemslöjds- och hantverksområdet. Den innefattar främst verksamheter inriktade mot vuxna.

Ull inom slöjd- och hantverksområdet

Att hantera ull som textilt material är en urgammal kunskap som följt människan i många tusen år. Vid sidan om en mer industriell hantering av ull finns en hantverksmässig och traditionell kunskap om ullens beredning kvar in i våra dagar. Detta inte minst tack vare den hemslöjdsrörelse som växte fram i slutet av 1800-talet.

Bland annat på grund av en växande medvetenhet om olika textila materials klimatpåverkan genom hantering och transporter, har intresset för en småskalig och hantverksmässig hantering av ullen ökat.

Det finns få utbildningar som enbart behandlar småskalig ullhantering och ullberedning men däremot ingår det som centrala inslag i många textilutbildningar i olika delar av vårt utbildningssystem.

Utbildningsvägar för hantverksmässig ullhantering

Högskolor och universitet
Rena hantverksutbildningar inom högskolan är ovanliga men kunskap om ull som material och dess användning inom textil fogas in i olika utbildningar, exempelvis vid utbildningar till textillärare samt som enstaka kurser exempelvis vid Umeå och Linköpings universitet, vid flera program och kurser vid textilhögskolan i Borås, vid konservatorutbildningen på Göteborgs Universitet, inom ämnet textilvetenskap vid Uppsala universitet samt inom design och textilkonst på Konstfack och HDK i Göteborg. Hitta och jämför utbildningar (studera.nu)

Yrkeshögskolan (YH) samt eftergymnasiala Konst- och kulturutbildningar
Vid yrkeshögskolan, som är en eftergymnasial utbildningsform med möjlighet till CSN, finns många av de högre textila utbildningarna där ull som material för olika textila hantverkstekniker behandlas. Yrkeshögskolans utbildningar är oftast ett till två år långa.

Många textila YH-utbildningar med hantverksmässig inriktning erbjuds främst som lärlingsutbildningar. Två av de större utbildningsorganisationerna som har lärlingsutbildningar med textil hantverksinriktning är Hantverksakademin och Hantverkslärling. Här går det exempelvis att utbilda sig till spinnare, stickare och vävare. Inom flera av de textila hantverksutbildningarna finns möjlighet att avlägga gesällprov. Svenska Hemslöjdsföreningarnas Riksförbund (SHR) är branschorganisation för många av de slöjd- och hantverksinriktade utbildningarna och ansvarar för gesällprovshanteringen inom flera småskaliga textilyrken. https://hantverkslarling.se/utbildningar/
https://www.hantverksakademin.se/hantverksyrken

En helt nystartad utbildning, Ullrådgivare, erbjuds av Hantverksakademin som tvåårig lärlingsutbildning. Tanken är att en ullrådgivare ska vara en länk mellan producent och konsument och ha god inblick i samtliga steg från råvara till färdig produkt både inom industri och hantverksledet.

Myndigheten för yrkeshögskolan ansvarar också för Konst och kulturutbildningar som privata aktörer bedriver. Hit hör de textila utbildningarna i väv och folklig sömnad vid Sätergläntan-Institutet för slöjd och hantverk i Insjön. I dessa utbildningar ingår gedigen materialkunskap och ullberedning. Sätergläntan erbjuder också distanskurser på deltid, bland annat i ämnena nunotovning och dräktkunskap. Likaså ges många veckokurser under sommaren där materialkunskap om ull ingår.

En annan aktör för konst- och kulturutbildningar är Handarbetets Vänners skola som erbjuder ett textilt basår och högre kurser i vävning samt kortare kurser på helger och sommaren. Textila hantverksutbildningar erbjuds också vid Stiftelsen Capellagården på Öland, Stiftelsen Stenebyskolan i Dals-Långed och vid Nyckelviksskolan i Stockholm. Dessa utbildningar ingår också bland konst- och kulturutbildningarna och arrangörerna erbjuder även kortare utbildningar exempelvis sommarkurser i textila hantverk med tillhörande materialkunskap. www.konstkulturutbildning.se/Sok/

Folkhögskolor
Vid många av landets 155 folkhögskolor finns textila utbildningar både inom hantverk och design. De flesta ges som profilkurser, dvs har en specialinriktning mot ett visst ämne, medan andra ges som allmän kurs med särskild inriktning. Längden på utbildningarna är oftast ett till två år. Ibland ingår utbildning i textila tekniker i kurser med flera materialomsråden ex trä och metall men oftast som ett separat område. Vilka textila tekniker som ingår och vilket utrymme ullen får varierar också men några exempel på utbildningar med traditionell inriktning och gedigen ullkunskap är exempelvis de textila utbildningarna vid Mora Folkhögskola, Bäckedals folkhögskola, Blekinge Folkhögskola, Gotlands folkhögskola, Sjöviks folkhögskola och Grebbestads folkhögskola för att nämna några.

Några folkhögskolor bedriver också kurser som är inriktade på självhushållning där kunskapen att använda ull kan ingå.
www.folkhogskola.nu/sok-kurser/estetiska-kurser/textil--vavning/?type=sarskild&courselength=2

Förutom utbildningar på ett till två år erbjuder många folkhögskolor distanskurser på deltid under terminerna samt sommarkurser, vanligtvis under en vecka. Även där finns gott om kurser i textila tekniker. Sommaren 2022 erbjuds ett trettiotal textila kurser med ullrelaterad inriktning. www.folkhogskola.nu/sok-kurser/estetiska-kurser/textil--vavning/?type=deltid

Rådgivning, folkbildning och kortare kurser
Inom hemslöjdsrörelsen finns en lång och gedigen kunskap när det gäller att arbeta hantverksmässigt med den inhemska ullen. För de två nationella aktörerna Nämnden för hemslöjdsfrågor (NFH) som är en statlig myndighet och Svenska Hemslöjdsföreningarnas Riksförbund (SHR) som organiserar Sveriges 90 regionala hemslöjdsförbund och lokala hemslöjdsföreningar har tillvaratagande och utveckling av ullkunskap länge varit angelägna områden. Likaså bland landets länshemslöjdskonsulenter och regionala utvecklare inom det textila hemslöjdsområdet. Arbetet med att stärka den svenska ullen har sedan mitten av 2010-talet intensifierats av samtliga aktörer, inte minst utifrån ett hållbarhetsperspektiv.

Sedan 2019 har en nationell utvecklare, Annkristin Hult, med inriktning på slöjd- och hållbarhetsfrågor med fokus på ull varit anställd hos NFH. Hon har bland annat arbetat med kartläggning och samordning inom ullområdet. Det har lett till flera konferenser och seminarier både, nationella och internationella, samt en fokusering på att samordna olika aktörer och hitta goda infrastrukturer inom den svenska ullbranschen. nfh.se/ull-i-sverige.html

SHR har under senare år också arbetat mycket med att synliggöra och stärka kunskapen om ull. 2020 gav de ut häftet *Om ull* som beskriver ullens egenskaper och användningsområden.

SHR är också branschorganisation för många ”smala” textila yrken där hantverkskunskap och materialkunskap om ull är viktig och hanterar gesäll och mästarbrev inom dessa yrken. hemslojden.org/fa-kunskap/gesall-mastare/ Dessutom ansvarar SHR för att fördela statsbidrag för *Hemslöjdens kurser* som arrangeras av länshemslöjdsförbund och lokala föreningar runt om i landet. 2021 genomfördes minst ett trettiotal kurser som hade ett direkt ulltema eller innefattade tekniker som förutsätter god materialkännedom om ull. SHR organiserar *Hemslöjdens dag* som varje höst samlar alla landets hemslöjdsföreningar. 2021 var temat ull och lin. I anslutning till hemslöjdens dag genomförde SHR i samarbete med föreningen Ullvilja en ullvecka med ett gediget program som spelades in och som finns att se via länken https://hemslojden.org/fa-kunskap/om-ull/ullveckan-tillbakablick/ SHR planerar att arrangera en ullvecka även 2022.

Landets länshemslöjdskonsulenter och regionala utvecklare inom textil slöjd fokuserar också de på att stärka kunskapen om och öka användandet av den inhemska ullen som textilt material. Det sker på flera olika plan bland annat genom interregionala projekt. Det kan handla om att ge ut böcker, producera utställningar, anordna seminarier samt via information på internet. Som exempel kan nämnas *Ull för livet,* en vandringsutställning om svensk ull och dess användningsområden. Utställningen visas ofta på tex bibliotek i samband med temaveckor, kurser och föreläsningar på temat ull och hållbarhet.

Hemsidan *Textil hemslöjd* är en sida som har drivits av landets textilkonsulenter där mycket matnyttig information om ull har funnits. För närvarande ligger sidan nere men är under omarbetning och kommer att ingå i en ny portal skapad av landets hemslöjdskonsulenter www.hemslojdsguiden.se De textila hemslöjdskonsulenterna och utvecklarna arrangerar också regionala kurser och program, nätverkar med många aktörer och fungerar som rådgivare i textilfrågor, både för yrkesverksamma och för allmänheten.

Föreningen Ullvilja som har som ändamål att främja och utveckla förädling av ull, med fokus på svensk fårull är en annan aktör som främjar textilt hantverkskunnande med fokus på ull, bland annat genom att arrangera SM i handspinning och var även medarrangör till Ullveckan (se ovan). www.ullvilja.se

Fårfesten i Kil är en mötesplats för kunskaps- och erfarenhetsöverföring där fåret står i centrum utifrån olika aspekter, inte minst ullen och det textila hantverket. *Fårfesten i Kil* äger rum en gång per år och är mycket välbesökt. Före pandemin samlade den mellan 8 000-9 000 besökare. Fårfest i Kil (farfestikil.com)

Svenska Fåravelsförbundet bidrar också med mycket kunskap om ull och ullhantering. Inte minst genom många filmproduktioner på Youtube. https://faravelsforbundet.se/vara-filmer/ Över lag går det att hitta mycket relevant kunskap om textila hantverk och ull på YouTube och andra digitala plattformar. Något som gör kunskapen tillgänglig för många.

Flera av landets studieförbund erbjuder kurser och studiecirklar i ullkunskap och olika textila tekniker. Bland annat har Studieförbundet Vuxenskolan ett stort utbud, ibland i samarbete med hemslöjdsföreningar och hemslöjdskonsulenter.

Ett sista exempel är lajv levande rollspel och historiskt återskapande. Dessa verksamheter bidrar till att hålla kunskapen om ull och textila tekniker vid liv, eftersom de ofta förutsätter tidstypiska kläder och rekvisita. Rörelsen samlar många människor inte minst unga och för många nu verksamma inom slöjden har lajv varit en viktig inkörsport.

6.6. Forskning och innovation med anknytning till textil och ull

Flera aktörer har angett att det är viktigt att en kommande samverkan medverkar till att utveckla möjligheterna till forskning och innovation med anknytning till ull. Lena-Marie Jensen, Science Park Borås, har medverkat med följande redovisning.

Högskolan i Borås
Forskningsfältet Textil och mode tillhör de områden där Högskolan i Borås genom Textilhögskolan, har ett nationellt ansvar för såväl fördjupning av det konstnärliga perspektivet, som samverkan mellan konst och vetenskap. Fokus ligger på ämnena design, textilteknik och textilt management och undersöker definitioner, metoder och modeller av betydelse för utveckling och tillämpning av textil och mode i forskning, industri och i samhället i stort.
Idag finns ingen forskare eller forskargrupp som enbart fokuserar på textila processer för ull, men stor kunskap finns bland annat i forskningsgrupperna *Avancerade textilstrukturer*, *Textilmaterialteknik* och *Styrning av textila värdekedjor*.

Avancerade textilstrukturer leds av professor Nawar Kadi. Gruppen studerar och utvecklar textilstrukturer, hållbara fibrer, garnstrukturer och mekanisk återvinning. Forskning har en tillämpad orientering och syftar till att utveckla innovativa hållbara processer, material och applikationer för textilier. Forskargruppen har stor vetenskaplig excellens och kanske i denna grupp finns störst kunskap kring ull både då det gäller fiberegenskaper och fibrernas väg till ett färdigt tyg.

Textil materialteknik leds av professor Vincent Nierstasz och fokuserar på utvecklingen av framtidens material inom funktionella och smarta textiler, såväl som nya innovativa och resurseffektiva produktionsprocesser.

Styrning av textila värdekedjor leds av professor Rudrajeet Pal. Målet är att bidra till textilindustrins nationella och internationella konkurrenskraft och dess förmåga att producera hållbart värde. Fokus ligger på att utveckla och utvärdera nya strukturer, modeller, former och förutsättningar för skapandet av hållbart värde inom textil och modeföretag, industrin och för värde för miljön och samhället i stort.

Textilhögskolans labb
Unikt för Textilhögskolan är dess labbmiljö. Förutom forskningslabb finns TEKO Media labb, Färg & trycklabb, Trikåtekniskt labb, Konfektionstekniskt labb, Väveritekniskt labb och Fiberlabb. De flesta av dessa labb har maskinpark i fullskala.

Science Park Borås
Högskolan i Borås driver också en science park där textil, konsumtion och samhällsutveckling är viktiga områden. Huvuduppgiften är att koppla samman forskning och innovation och skapa förutsättningar för företags- och verksamhetsutveckling. Science Park Borås är värd för plattformar och initiativ så som *Smart Textiles*, *Circular hub, Textile & Fashion 2030* samt *Europas innovativa spets och kreativa mylla för cirkulär design inom textil och mode*. Inom ramen för bla *Smart Textiles* har Science park Borås de senaste åren bidragit till flera av de nationella projekt som kopplar till ull för textil.
I miljön finns också ***DoTank Center*** där näringslivet får möjlighet att växla till cirkulär ekonomi och skapa nya affärer genom klimatsmarta produkter och tjänster. Här sker idéutbyten, workshops, prototypande och tester av framtidens affärsmodeller inom cirkulär ekonomi.

Textilvetenskap, Konstvetenskapliga institutionen, Uppsala universitet
Den textilvetenskapliga forskningen vid Uppsala universitet behandlar textilrelaterade frågeställningar i såväl historiska som moderna sammanhang. Området omfattar studier av material, redskap och tillverkningssätt, brukare och tillverkare. För att kunna studera eller bedriva forskning inom området är hantverkskunnandet en nödvändig förutsättning, ett verktyg för att förstå, bearbeta och dra korrekta slutsatser om textila material och företeelser, att sätta in det textila materialet i ett historiskt och ekonomiskt sammanhang. Kronologisk och geografisk utbredning samt ursprung och spridning av textila produkter och tekniker kan användas för att förstå historiska samband och ligga till grund för ny teknisk utveckling.
Inte heller här tycks någon forskare finnas som enbart fokuserar på ull.

Modevetenskaplig forskning vid Stockholms universitet
Forskningsområdet modevetenskap vid Institutionen för mediestudier fokuserar på ekonomisk och historisk forskning kopplat till mode.

HDK, Göteborgs universitet
Forskningen inom konsthantverk vid HDK-Valand genomför projekt kring temat konsthantverk & samhälle och utforskar ämnen som inkluderar: genus; tyst kunskap; definitioner av arbete och färdighet; gemenskap, empati och omvårdnad; hemmet, identiteten och transnationalismen.

RISE, Research Institutes of Sweden
Svenska forskningsinstitutet RISE forskar bland annat på textil och har flera testbäddar till exempel för textilåtervinning och textilfiberutveckling. RISE arbetar med hur textila material skall återvinnas och hur värdekedjan skall kunna effektiviseras genom till exempel smart produktmärkning. RISE utvecklar nya material och processer där råvaran kan vara återvunnen eller biobaserad. Utrustning och kompetens finns inom bland annat nonwoven, garnspinning och funktionalisering. Expertis finns inom textilprovning och metodutveckling där man är nationellt ledande. RISE har ett komplett labb för mekanisk, fysikalisk och kemisk analys av textila material och jobbar med kemikaliefrågor inklusive policy och lagstiftning. Projekt bedrivs ofta i tätt samarbete med industrin och man har deltagit i projekt kopplat till ull.

Övriga forskningsaktörer
Textil är ett brett område som dockar an många andra forskningsområden så som polymerteknik, konsumtion, skog- och lantbruksforskning, medicinteknik, konst, design, konsthantverk med mera. Så fler universitet, högskolor och forskningsinstitut än de som tas upp här är inte helt obekanta med textil men kan anses ha mindre relevans till ulltextil.
Utmaningar som forsknings- och innovationsaktörer inom textil bör ta sig an.
Det finns flera utmaningar kopplat till ull och textil av ull. Det är av stor vikt att en nationell organisation för ullfrågor aktivt pekar ut utmaningar och möjligheter för framtida ullnäring för att skapa konkurrenskraft och optimera användningen av svensk ull.

Några exempel på forsknings- och innovationsfrågor inom det textila området:

Tekniker för att rena ullen från skräp.
Fårull kan innehålla rester av kardborrar, strö och annat växtmaterial som fastnat i pälsen. Om det är för höga halter av dessa rester ställer det till problem i textilfieringsprocessen och skapar orenheter i materialet. Vegetabilierna kan inte tvättas bort i en normal tvättprocess för råull och är svåra att karda bort. Den etablerade metoden att rena ullen från växtrester är karbonisering. Processen bygger på att ull är härdigt mot syra till skillnad från cellulosa och lignin. Karbonisering omfattar konventionell tvätt, syrabad, torkning, bearbetning, neutralisering genom ett antal sköljningar och därefter slutlig torkning. Om alkaliska tvättmedel används i tvättsteget genom tillsatser av natriumkarbonat är det nödvändigt att

skölja ullen väl innan syrabadet. Den här processen innebär avancerad kemikalieanvändning och stor vatten- och energiförbrukning. Därför är det viktigt att undersöka och utveckla nya metoder för att ta bort växtmaterial från ullen.

Fiberblandningar
I Sverige finns drygt 40-talet olika fårraser med en mängd olika ulltyper. Var och en av dessa fårrasers ull innehåller fibrer som lämpar sig till olika typer av produkter om de används på rätt sätt. Ullen klassificeras också efter var någonstans på kroppen ullen kommer ifrån. Lägg där till att det har betydelse om ullen kommer från bagge, tacka eller lamm och möjligheterna att matcha ullkvalitet mot produktsegmentet är väldigt stora men samtidigt enormt komplex. Här behöver kunskaperna om svensk ull fördjupas och ett systematiskt arbete som karaktäriserar de olika varianterna av ullfiber och optimerar fiberblandningar utifrån klassning, produktionsprocesser, användningsområde och volym göras. För att möta framtidens fiberbehov och krav på ökad livslängd för textila produkter är det också viktigt att i detta sammanhang adressera återvinning av ull. Att återvinna ull till högkvalitativa produkter är ingen omöjlighet. I Prato, Italien finns en lång tradition av detta.

System för transparens som följer produkten från råvara till återvinning
I och med EU:s Circular Action Plan och kommande textilstrategi kommer arbetet med att öka transparensen i de textila värdekedjorna öka. Vad det innebär och hur man kan lösa detta för lokala värdekedjor kopplat till ull bör undersökas. Här spelar logistik för uppsamling, pressning och transport av råull in.

Några pågående och avslutade projekt om svensk ull:

Cirkulära yllekläder dec 2018 – jan 2020 (Vinnova)
Syftet med projektet var att undersöka förutsättningarna för att tillverka och sälja helsvenska ullprodukter som i nästa steg kan säljas på second hand för att i slutändan vara helt komposterbara. Målet var att få till en lösning där det går att få ekonomi i alla led och nytta av råvaran in i minsta fiber och de eventuella rest- eller biprodukterna. Projektet var noga med att så många parter som är möjligt i ullens cirkulära kedja ska vara representerade och involverade i projektet, från fårbönder via fårklippare, forskare, ”ullförädlare”, klädtillverkare till konsumenter. Förutom två konkreta ullplagg har projektet genererat en rad synergieffekter som branschöverskridande samarbeten, kunskapsförmedling/ökning, branschförståelse, innovationer och produktutveckling. Projektet har utgjort grund för *The Swedish Wool Initiative*.
Partners: Lantbrukarnas ekonomi AB (LRF), Fåravelsförbundet, Elitlamm, Smart Textiles, Textilhögskolan, Filippa K och Röyk hwww.vinnova.se/p/cirkulara-ylleklader/

Disruptiv systeminnovation för svensk ullförädling april 2019 – december 2019 (Vinnova, BioInnovation)
Syfte och mål: Syftet med projektet har varit att undersöka möjligheten att utveckla värdekedjan för den svenska ull som i dagsläget går till spillo. Resultatet från prototyplabbet påvisar goda möjligheter för att ta vara på svensk ull, men mer analys och tester av olika ullkombinationer för olika typer av produkter behövs. Resultaten från affärslabbet har sammanfattningsvis stärkt projektets inledande hypotes att svensk ull både kan och bör förädlas i högre utsträckning än vad som sker idag. Detta både ur ett kommersiellt och ett miljöperspektiv
Den initiala arbetshypotesen bedömer projektteamet som bekräftad, då resultatet från projektet visar att svensk ull har god potential för storskalig produktion, både tekniskt och monetärt. Ett antal prototyper har producerats av tre olika svenska ullkombinationer under Steg 1. Semikamgarn har tillverkats i Sverige och kamgarn i England. Bägge har skett i

kommersiellt drivna spinnerier. I stickningsledet har en av Högskolan Borås prototypmaskiner samt Mariedals Design kommersiella motsvarighet använts. Således har teknik och råvara validerats i en relevant miljö. Den huvudsakliga punkt som projektet inte är helt nöjda med är de ledtider för olika försök/tester som tyvärr tagit längre tid än projektet önskat. Dessutom blev semikamgarnen i Sverige inte av riktigt den kvalitet som projektet hade hoppats på. I en optimal värld skulle fler iterationer ha kunnat göras. Dock visar resultaten på mycket god potential och överträffar förväntningarna på flera sätt, bland annat i tunnheten som kamgarnet kunde produceras i för Gotlandsull. Dessutom är intresset från branschen stort och projektet har fått mycket gott mottagande i de forum som det har presenterats i.
Partners: Tomorrow Textiles, Wargön Innovation, Ullkontoret, Smart Textiles, Ullförmedlingen, A New Sweden och Tiger of Sweden
www.vinnova.se/p/disruptiv-systeminnovation-for-svensk-ullforadling/
Disruptiv systeminnovation för svensk ullförädling – steg 1 - BioInnovation

Ullpellets från outnyttjad ull 2021 – 2022 (Landsbygdsprogrammet 2014–2020, finansieras delvis av pengar från Europeiska jordbruksfonden för landsbygdsutveckling)
Målet med projektet är att omvandla ull av sämre kvalitet till en pellets för gödsling och jordförbättring inom framför allt trädgårdsnäringen och hemmaträdgårdar
Flera av de fårraser som är vanliga i Sverige har ull av sämre kvalitet med en mer grov och ojämn struktur, som inte kan användas lika lätt inom textilindustrin och som i dagsläget kan betraktas som en outnyttjad resurs.
Pelletering är en attraktiv metod för att förädla biomassa till en produkt som är effektiv och lätt att hantera, transportera och använda. Pelletspressar finns kommersiellt tillgängliga från liten gårdsskala till storskaliga anläggningar. Ull skiljer sig vad gäller tex densitet, struktur och konsistens jämfört med de råvaror som normalt pelleteras idag såsom skogsflis, halm, gödsel mm, varför det är viktigt att utveckla och anpassa systemen för att kunna pelletera ull. I det föreslagna projektet vill vi utveckla och anpassa tekniken för pelletsproduktion för att fungera med svensk ull som råvara och därmed möjliggöra att den ull av sämre kvalitet som idag är en restprodukt som inte utnyttjas kan omvandlas till en förnybar och närproducerad gödsel- och jordförbättringsprodukt.
Partners: RISE, Läppe Energiteknik AB, Mallas Stenstugu AB/ Ullkontoret och Lauritze Ord & Handling AB

WOOLUME Polish sheep wool for improved resource utilisation and value creation 2020 – 2024 (EEA Grants)
Woolumes huvudmål är att utforska hur en underutnyttjad naturresurs – ull från avlägsna bergsregioner – kan maximeras till material i lokala hållbara industriinnovationssystem som erbjuder hög avkastning på investeringar och bidrar till en optimerad, nästa generations cirkulär ekonomi.
Partners: Consumption Research Norway (SIFO), Akademia Techniczno- Humanistyczna w Bielsku-Bialej

6.7. Opinionsbildning – att utveckla en marknad

Inom Nämnden för hemslöjdsfrågors tidigare projekt togs frågor upp kring behovet av att utveckla marknaden för ull genom opinionsbildning. Annkristin Hult ger i detta avsnitt en kort sammanfattning av dessa tidigare diskussioner.

Att påverka åsikter, förändra beteenden och att stärka varumärket är viktiga delar i det fortsatta arbetet att stärka svensk ullnäringsindustri. Opinionsbildning är en förutsättning för

att öka konkurrenskraften för svensk ull, även på internationell nivå. Efterfrågan måste öka, och konsumentupplysning är en del av de insatser som behöver förbättras.

Att följa upp forskning på både nationell och internationell nivå är värdefullt för utvecklingen. Detta för att överbrygga kunskapsklyftor och ta död på eventuella myter om ullens användningsområden och bemöta dem med relevanta och evidensbaserade forskningsresultat.

Samverkan med etablerade och välkända företag inom mode, outdoor och heminredningsbranschen stärker värdet på svensk ull. Användning av svensk ull ska finnas på alla nivåer, inte enbart till exklusiva premiumprodukter. Marknaden behöver utvecklas på bred front för att öka efterfrågan och nå en bredare kundkrets och nya användningsområden.

Ett gemensamt arbete ska även använda och bidra med forskningsresultat i samhälls- och hållbarhetsdebatten genom ständig kommunikation och omvärldsbevakning. På så sätt kan varumärket för svensk ull stärkas.

Kontakt: annkristin.hult@gmail.com

7. Internationell och nordisk samverkan

I detta avsnitt beskrivs några internationella och nordiska samarbeten som kan vara av värde att ha kännedom om för arbetet att i Sverige stärka och utveckla samverkan kring svensk ull.

7.1. Europeisk och övrig internationell samverkan

European Wool Association (EWA)
European Wool Association (EWA) bildades under 2021 efter det att en grupp deltagare från ett femtontal länder möttes i Biella, Italien 2019 på *The World Congress of Coloured Sheep*. Behovet av samverkan mellan de europeiska länderna betonades för att möta utmaningar vad gäller exempelvis lantbrukspolitik och konkurrens från bland andra Indien och Kina. Huvudfrågan var att stötta varandra i det gemensamma arbetet med att värna närproducerad ull som ett alternativ till fossilbaserade material. Utbildningsfrågor, mångfald och olika områden inom forskning är ytterligare ämnen som länderna har gemensamt.

Jenny Andersson, Ullkontoret och Annkristin Hult, Nämnden för hemslöjdsfrågor (NFH) har varit svenska representanter i gruppen som bildat organisationen EWA. Roger Bush, ordförande Ullvilja representerar Sverige i organisationens styrelse och är även vald till vice ordförande i EWA. Nämnden för hemslöjdsfrågor har medverkat till att finansiera, bl a medlemsavgift, för Sveriges deltagande i EWA under 2022.
https://www.facebook.com/groups/922295355332746
Kontakt: roger@ullvilja.se

ACTE
ACTE som står för "Association des Collectivités Textiles Européennes" är ett europeiskt textilt nätverk som grundades 1991 i Guimarães, Portugal där europeisk textil, läder, skor, ull och modeindustrin möts för att skapa framtidens textilindustri i Europa. ACTE som organisation har i dag medlemmar i över 30 kommuner i EU.

Organisationen styrs av en verkställande kommitté och en president som verkar under en period över 3 år. Borås Stad innehar för närvarande ordförandeskapet för ACTE. Alla medlemmar träffas årligen på ett generalförsamlingsmöte samt har årliga avstämningar och samarbeten.

ACTEs mål är att främja innovativa strategier för att förebygga och hantera strukturella förändringar i sektorn för textil-, beklädnads-, skinn-, sko- och accessoarers på lokal och regional nivå. www.acte.net Kontakt: Nelly Hayek, nelly.hayek@boras.se

Tex4IM
Smart Textiles är med i ett europeiskt textilklustersamarbete, Tex4IM. Samarbetet syftar till att sammanföra de viktigaste europeiska textilbaserade klustren i länder/regioner där textil- och klädindustrin representerar en betydande del av den nationella/regionala ekonomin. Det kan ske att förbättra innovationskapacitet, affärsmodeller, kunskaps- och kompetensnivåer och andra viktiga konkurrensfaktorer som kommer att avgöra framtiden för den europeiska textil- och klädsektorn.
Partnerskapet syftar till att bygga starka kompetenser och bilda strategiska allianser strategiska områden, baserat på de strategiska prioriteringarna i Strategic Innovation & Research. Information: https://tex4im.eu/

7.2. Samverkan inom Norden, Baltikum och Östersjöområdet

Baltic Wool Conference
Syftet med konferensen är att skapa en årligen återkommande mötesplats för ullnäringen i länderna runt Östersjön, som ska bidra till ökad kunskap, erfarenhetsutbyte och nätvärkande mellan aktörerna – och på så sätt inspirera till utveckling och innovation inom ullfiberbaserad industri.

Baltic Wool Conference genomfördes 2020 och 2021 som digitala konferenser med ca 80-90 deltagare varje år och med deltagare från drygt 10-talet olika länder. Förberedelser pågår för att under hösten 2022 genomföra en fysisk 2-3 dagars konferens på Gotland. Ansvarig för planering av denna konferens är Gotland Grönt Centrum AB.
Information: www.balticwoolconference.com

Baltic Wool Cooperation* och *Baltic Wool Business platform
Baltic Wool Cooperation och samverkansprojekt *Baltic Wool Business platform* har som inriktning att medverka till kontakter mellan företag inom ullnäringen samt stärka samverkan hela värdekedjan för ull. Det sker bland annat genom att aktörer har möjlighet att registrera sin organisation och presentera sin verksamhet. Information: www.balticwoolbusiness.com

Projekten har hittills finansierats genom Svenska Institutet. För att medverka till att upprätthålla aktuella digitala plattformar har projekt medverkat till att dessa digitala plattformar fortsatt, genom Hushållningssällskapet Gotland, är uppdaterade.

8. Myndigheter med anknytning till ullfrågor

Det är flera myndigheter och offentliga organisationer som i sitt verksamhetsansvar har uppdrag som berör ull samt företagande och verksamhet med anknytning kring ull. Till sådana myndighet hör t ex Högkolan Borås och Sveriges Lantbruksuniversitet (SLU) vars anknytning till ullfrågor har berörts i tidigare avsnitt. Avsnittet ger en kort beskrivning av några ytterligare myndigheter. För mer omfattande och detaljerad information se hänvisning till respektive hemsida.

8.1. Regioner och kommuner

I regionernas regionala utvecklingsansvar ingår uppgiften att utforma regionala system för innovation och utveckling. Arbete utgår från liknande principer men har utformats olika inom de olika regionerna när det gäller prioriteringar, finansiering och samverkan med till exempel Tillväxtverket, EUs Regionala fonder och Jordbruksverket och Landsbygdsprogrammet.

Regionala utvecklingsprojekt: Innovationsprojekt med bred samverkan, kan inte beviljas till enskilda företag. De regionala utvecklingsstrategierna ligger som grund för regionernas prioriteringar och resurser. Olika former av företagsstöd kan beviljas till enskilda företag för affärsutveckling.

Som exempel på hur det regionala utvecklingsansvaret, genom olika strategier, kan formuleras tas några exempel från de tre regioner som medverkat till finansieringen av detta projekt,

I Västra Götalandsregionen är exempelvis hållbara och cirkulära textilier ett prioriterat styrkeområde eftersom man har forskning, utbildning och ett mångfasetterat textilt näringsliv. På liknande sätt har Region Halland i sin strategi *Smart Specialisering* och *Hållbara Material* som fokusområde. Region Gotland anger i sin utvecklingsstrategi att man ska medverka till att förbättra förutsättningarna att starta, driva och utveckla företag samt öka företagens möjligheter att nå en större marknad.

8.2. Statliga myndigheter

Flera myndigheter i uppdrag från regeringen och i sitt verksamhetsansvar uppdrag som berör ull och företagande och verksamhet med anknytning kring ull. Här följer information kring några av dessa statliga myndigheter.

I denna redovisning ingår också en information om den samverkan som sker genom Landsbygdsnätverket även om den samverkan inte är att anses som en särskild statlig myndighet.

8.2.1. Jordbruksverket

Jordbruksverket är Sveriges förvaltningsmyndighet inom jordbruk. Det innebär att man har ett samlat ansvar för att följa och bidra till Sveriges utveckling inom jordbruk, djurhållning, fiske, rennäring, trädgård och landsbygd. Man ansvarar bland annat för analyser och sammanställer statistik inom områdena.

Jordbruksverket är förvaltande myndighet för ett antal olika stöd inom det svenska landsbygdsprogrammet. Flera av de stöd inom Landsbygdsprogrammet där Jordbruksverket är

förvaltande myndighet, kan nyttjas till att främja verksamhet med koppling till ull. Det gäller innovationsstödet EIP, stöd till kompetensutveckling och stöd till samarbete. Stöden är indelade i flera fokusområden, varav ett är att stärka konkurrenskraften inom den gröna näringen. Innovationsprojekt, samarbetsprojekt och kompetensutvecklingsprojekt kring ull kan komma i fråga under förutsättning att det övergripande målet är att stärka ullproducenters konkurrenskraft. På Jordbruksverkets hemsida kan man läsa mer om de olika stöden. Jordbruksverket förvaltar även stödet till lantrasföreningar, vars syfte är att stödja föreningar som ägnar sig åt bevarande av våra svenska hotade husdjursraser. Flera av de föreningar som söker stödet arbetar med att bevara svenska fårraser.

Jordbruksverket hanterar även ärenden som rör export av levande djur, djurprodukter och foder, till länder utanför EU. Ull omfattas genom att det klassas som en animalisk biprodukt. Här kan man läsa mer om denna verksamhet: https://jordbruksverket.se/djur/foder-och-produkter-fran-djur/produkter-fran-djur/handla-med-produkter-fran-djur-med-lander-utanfor-och-inom-eu

8.2.2. Landsbygdsnätverket

Landsbygdsnätverket samlar och engagerar Landsbygdssverige. I nätverket ingår organisationer som samlar civilsamhälle och näringsliv, forskning, utbildning och rådgivning samt myndigheter som på olika sätt har betydelse för landsbygdsutveckling - tillsammans över 100 nätverksmedlemmar. Det svenska landsbygdsnätverket är även en del av ett europeiskt landsbygdsnätverk som verkar för att skapa en bra och hållbar utveckling i olika typer av landsbygder i Europa.

Landsbygdsnätverkets verksamhet utgår ifrån målen för landsbygdsprogrammet och havs- och fiskeriprogrammet samt den nationella livsmedelsstrategin och landsbygdspolitiken, men också från medlemmarnas nytta av att nätverka. En viktig princip för Landsbygdsnätverket är att merparten av den verksamhet som genomförs med nätverkets resurser ska bedrivas av medlemmarna.

Målet med verksamheten är en hållbar utveckling i landsbygder och kustsamhällen runt om i Sverige. I detta ingår att:

- Öka intressenternas delaktighet i landsbygdsutveckling inklusive fiskeri och vattenbruk samt lokalt ledd utveckling
- Öka kvaliteten i genomförandet av landsbygdsprogrammet, havs- och fiskeriprogrammet samt programmet för lokalt ledd utveckling med finansiering från socialfonden och regionalfonden
- Informera allmänheten och potentiella stödmottagare om programmens möjligheter
- Främja innovationer

I nätverket tar sig medlemmarna an gemensamma utmaningar, jobbar ihop i tematiska arbetsgrupper och utbyter erfarenheter i delnätverk. Tillsammans ordnas olika typer av nätverksaktiviteter som bidrar till att nå målen.

Alla organisationer och myndigheter som företräder nationella intressen, och som är viktiga för landsbygdsutvecklingen, kan bli medlemmar i Landsbygdsnätverket. Nätverkets aktiviteter innebär samverkan som ger nytta till medlemsorganisationerna och samhället, samtidigt som de bidrar till att nå målen för EU-programmen.

8.2.3. Länsstyrelserna

I varje län finns en länsstyrelse. Länsstyrelsen är, som statlig myndighet, regeringens ombud i länet och ska både förverkliga den nationella politiken och samtidigt ta hänsyn till regionala förhållanden och förutsättningar.

Några av uppgifterna är att ge olika ekonomiska stöd för utveckling och företagande på landsbygden. Detta möjliggörs genom det såväl nationellt som EU finanseriade Landsbygdsprogrammet.

Länsstyrelserna svarar även för tillsyn av djurskydd, livsmedelskontroll, smittskydd, allmänna veterinära frågor, foder och animaliska biprodukter.

Naturreservat, naturskydd, biologisk mångfald, kulturhistoriska miljöer och fornminnen är andra områden inom vilka länsstyrelserna har olika typer av uppdrag som både kan ha en främjande och en kontrollerande inriktning.

Särskilda uppdrag finns när det gäller integration och jämställdhet. Länsstyrelsen är länets krisberedskapsmyndighet och arbetar med att samordna krishanteringen vid samhällsstörningar av olika slag. Man ansvarar också för att bygga upp det civila försvaret som en del i det nya totalförsvaret.
www.lansstyrelsen.se

8.2.4. Tillväxtverket

Tillväxtverket är en statlig myndighet som har regeringens uppdrag att främja hållbar näringslivsutveckling och regional tillväxt samt att genomföra strukturfondsprogram. Vissa insatser är riktade direkt till företag eller blivande företagare. Andra insatser syftar till att utveckla förutsättningar och villkor som påverkar företagandet.

Ett av Tillväxtverkets uppdrag gäller Livsmedelsstrategin. Regeringen har lämnat uppdrag till flera statliga myndigheter vad gäller genomförandet av Livsmedelsstrategin. Inom uppdraget med livsmedelsstrategin ingår inte något särskilt uppdrag kring ull.

Inom Tillväxtverkets uppdrag ingår att samordna genomförandet av nationella den livsmedelsstrategin och de regionala strategierna. I uppdraget ingår även att kommunicera livsmedelsstrategins mål och resultat samt föreslå eventuella justeringar.

När det gäller insatser till företag och blivande företagare så finns på Tillväxtverkets företagarsajt www.verksamt.se en samlad information från flera olika myndigheter. Där finns bland annat information kring hur man startar aktiebolag eller ekonomisk förening samt checklistor om hur man startar företag. www.tillvaxtverket.se

8.2.5. Nämnden för hemslöjdsfrågor

Nämnden för hemslöjdsfrågor (NFH) är en statlig myndighet under Kulturdepartementet med uppdraget att främja hemslöjd. NFH stärker hemslöjden i hela landet genom att planera, driva och följa upp aktiviteter med såväl kulturella som ekonomiska perspektiv.

NFH fördelar även statligt stöd till hemslöjdsverksamhet i form av verksamhets- och organisationsbidrag samt årliga projektbidrag. En viktig del av arbetet är information, utbildning och samverkan med regionala hemslöjdskonsulenter, civilsamhällets organisationer och andra kulturmyndigheter.

Verksamhet som särskilt berör ullfrågor är att NFH under hösten 2018 tillsatte en deltidstjänst som nationell utvecklare med fokus på hållbarhets- och ullfrågor. Arbetet har fokuserat på kartläggning av förädlingskedjan runt ull och hur den bör kan stärkas med gemensamma insatser från olika myndigheter, organisationer och övriga aktörer. Arbetet har även fokuserat på internationella kontakter.
www.nfh.se

9. Sammanfattande kommentarer och förslag

Målet med uppdraget och projektet har varit att presentera organisationsformer som kan ge företag, organisationer och olika intressegrupper i Sverige ökade möjlighet att stärka samarbetet i frågor som rör ull. Därför koncentreras slutsatser och förslag till att just presentera förslag med anledning av det uppdraget.

I uppdraget att undersöka intresset för en gemensam arena för svensk ull har det tillkommit intressanta underlag för detta arbete. I sammanfattande kommentarer redovisas några av de frågeställningar och förslag som framkommit i dessa delar.

9.1. Sammanfattande kommentarer

Uppdraget har varit undersöka och presentera förslag hur företag, organisationer och olika intressegrupper i Sverige skulle kunna samordna en struktur för stöd till företag som vill använda svensk ull samt stärka samarbetet i frågor som rör ull. Det finns därför anledning att kommentera begreppet svensk ull. Enligt vår utgångspunkt avser vi med svensk ull; ull från fårbesättningar som föds upp och klipps i Sverige.

Vi har sett det som angeläget att ge en illustration till olika användningsområden för ull samt hur hela värdekedjan och produktionskedjan kan beskrivas. Detta utifrån att det har varit angeläget att medverka till att en kommande gemensam arena för svensk ull bör samla aktörer inom alla olika delar av hela produktionskedjan och verksamhetsområden för svensk ull.

Vi redovisar att det pågår ett antal projekt för att utveckla och utöka användningen av svensk ull. Flera av dessa projekt kommer att pågå ytterligare år framåt. Dessutom pågår planering för att starta ett antal ytterligare projekt. En gemensam arena bör vara av stort värde för att medverka till samordning av utvecklingsinsatser samt erfarenhetsutbyte mellan dessa regionla och nationella projekt samt de företag och organisationer som ingår i projekten

Ett antal särskilda uppdrag har genomförts i form av kartläggningar och beskrivningar kring frågor som angetts som angelägna för ökad användning av svensk ull. De är exempel på frågor kring vilka en gemensam organisation skulle kunna medverka till att olika aktörer har kännedom om och därmed medverka till viktig gemensam kunskapsgrund. Frågor som belysts på detta sätt är frågor kring klassificeringssystem, varumärke, behov av utbildning, rådgivning samt forskning, innovation och opinionsbildning.

En av de frågor som återkommande diskuterats är frågan om klassificeringssystem för den svenska ullen. Flera aktörer har återkommande aktualiserat denna fråga och inom flera av de projekt som genomförts och ingår uppdrag kring frågan om klassificeringssystem. För att åstadkomma handel av svensk ull i industriell skala krävs att ullen kontinuerligt kan samlas in i större volymer och sorteras i partier med jämn kvalitet och kända egenskaper som kan kommuniceras till köparen på ett tillförlitligt och standardiserat vis. Vi har valt att lämna en redovisning av pågående arbete inom projektet *The Swedish Wool Initiative*. Vi ser redovisat förslag är ett värdefullt bidrag för att medverka till förverkligandet av ett klassificeringssystem för den svenska ullen

När det gäller att driva och vårda en märkning av svensk ull har ett initiativ nyligen startats. Ett antal aktörer har här gått före och bildat en ekonomisk förening med förslag till förvaltning och utvecklingsansvar framåt. Initiativet ska ses som en inbjudan till fler aktörer att delta i arbetet och ytterligare arbete återstår vad gäller att till exempel utveckla kontrollsystem för en sådan varumärkning.

En kartläggning av utbildning, kompetens och rådgivning inom primärproduktion, industriell verksamhet samt inom hemslöjd och hantverk visar att det finns etablerade system inom

industriell verksamhet samt inom hemslöjd och hantverk. Det innebär att det utifrån dessa förutsättningar finns möjligheter att utveckla och öka insatser för kompetens och rådgivning. Det finns t ex möjligheter att öka utlandsföddas möjligheter inom textil industri samt yrkesverksamhet inom hemslöjd och hantverk.

Inom primärproduktionen, med en helt annan struktur, finns anledning att ta initiativ för att utveckla möjligheter att ta del av kompetens och rådgivning. Primärproduktionen är förutsättningen och grunden i värdekedjan. Det krävs därför satsningar på många nivåer. En satsning där fårklippning som yrke ingår i det nationella utbildningssystemet bör utredas. En samlad nationell modell för branschens utbildnings- och kompetensförsörjning med utgångspunkt av företagens behov bör utredas vidare. Här bör nuvarande aktörer och goda lokala erfarenheter tas tillvara tillsammans med nya innovativa digitala lösningar. Frågan om de ekonomiska förutsättningarna för deltagande bör också belysas. Även inom de ”de gröna näringarna” finns det möjligheter att öka utlandsföddas deltagande.

Flera aktörer har angett att det är viktigt att en kommande samverkan medverkar till att utveckla möjligheterna till forskning och innovation med anknytning till ull. En redovisning har gjorts kring pågående forskning och innovation inom detta område. Även här finns det anledning att ta initiativ för att ytterligare utveckla fler användningsområden för ull som en hållbar cirkulär materialresurs. Forskning och innovation för att medverka till ökad lönsamhet inom hela värdekedjan är angeläget, bland annat utifrån det ökade intresset för nyetablering och återflyttning av verksamhet. En gemensam arena skulle också kunna medverka till fler gränsöverskridande projekt med fokus på ull.

Att påverka åsikter, förändra beteenden och att stärka varumärket är viktiga delar i det fortsatta arbetet att stärka svensk ullnäringsindustri. Opinionsbildning är en förutsättning för att öka konkurrenskraften för svensk ull, även på internationell nivå. Efterfrågan måste öka, och konsumentupplysning är en del av de insatser som behöver förbättras. Att följa upp forskning på både nationell och internationell nivå är värdefullt för utvecklingen. Detta för att överbrygga kunskapsklyftor och ta död på eventuella myter om ullens användningsområden och bemöta dem med relevanta och evidensbaserade forskningsresultat. Samverkan med etablerade och välkända företag inom mode-, outdoor-, och heminredningsbranschen stärker värdet på svensk ull.

Internationella och nordiska samarbeten är av stort värde för att i Sverige stärka och utveckla samverkan kring svensk ull. En genomgång har gjorts av sådana internationella och nordiska samarbeten med anknytning till textil och ull. Flera svenska företag och organisationer har ett organiserat utbyte med olika internationella och nordiska konstellationer.

Baltic Wool Conference och *Baltic Wool Platform* är här till exempel en viktig del i arbetet som görs både nationellt och internationellt i Östersjöområdet inom ull-sektorn för att utveckla ullens värdekedja.

Vidare kan noteras att det inte finns någon samlad kännedom eller något samlat erfarenhetsutbyte kring internationella, europeiska och nordiska kontakter. Detta bör en gemensam arena kunna medverka till.

Flera myndigheter och offentliga organisationer har i sitt verksamhetsansvar uppdrag som berör ull samt företagande och verksamhet med anknytning kring ull. Det finns behov av att företag och organisationer som är verksamma kring ullfrågor ökar möjligheterna till kontakt och påverkan till dessa myndigheter. Men också ge stöd till företag och organisationer för att ta del av finansiering och andra möjligheter till stöd som finns genom dessa myndigheter.

9.2. Slutsatser och förslag

Slutsatsen vid seminarium 8 juni 2021 var att det är viktigt att gå vidare och ta fram ett förslag för en gemensam ”Nationell arena för svensk ull”. Uppslutningen kring denna slutsats har ytterligare förtydligats genom de svar som lämnats utifrån enkätsvar och övriga kontakter.

En återkommande kommentar är att det redan idag finns många aktörer och organisationer som är verksamma för att öka användningen av och intresset för svensk ull. Vilket är positivt, men det saknas en gemensam arena för utbyte av kontakter, erfarenheter och gemensamma insatser för utvecklingsarbete. En återkommande kommentar är även att det är viktigt att en gemensam arena för svensk ull verkligen samlar aktörer inom olika delar av hela produktionskedjan och olika verksamhetsområden för svensk ull.

En förfrågan genom enkät har under december 2021 sänts till organisationer och företag som anmält intresse, eller föreslagits, delta i bildandet av en organisation. Detta för att undersöka intresse för bildandet av en gemensam arena för svensk ull och hur vida man för egen del är beredda delta som organiserad part i en sådan organisation.

I de svar och kommentarer som inkommit utifrån enkät uttrycker samtliga att det är angeläget att en organisation bildas och ett betydande antal anger att man för egen del är beredda delta som part i en gemensam arena för svensk ull. Vad gäller organisationsform föreslås aktiebolag alternativt ekonomisk förening. Ett flertal förordar ekonomisk förening.

Utifrån uttalad önskan om att en kommande gemensam arena för svensk ull bör samla aktörer inom olika delar av hela produktionskedjan och verksamhetsområden för svensk ull har ett gjort för en beskrivning av olika ”grupperingar” av aktörer som bidrar till olika delar för helheten av produktionskedjan och verksamhetsområden för svensk ull. Följande ”grupperingar” anges som utgångspunkt för kommande diskussioner:

Primärproduktion	Verksamhet inom hantverk och hemslöjd
Ullstationer och Förmedling	Forskning, innovation
Industriell verksamhet	Opinionsbildning och marknadsföring

Det pågår det ett antal projekt för att utveckla och utöka användningen av svensk ull. Flera av dessa projekt kommer att pågå ytterligare några år framåt. Dessutom pågår planering för att starta ett antal ytterligare projekt. En gemensam arena bör vara av stort värde för att medverka till samordning av utvecklingsinsatser samt erfarenhetsutbyte mellan dessa olika regionla och nationella projekt.

Utifrån redovisning av inkomna enkätsvar och beskrivning av olika grupperingar inom produktionskedjan och verksamhetsområden för svensk ull kan det konstateras att:

- det finns ett tillräckligt dokumenterat engagemang för att samverka i en gemensam arena för svensk ull.
- det är angeläget att en gemensam arena för svensk ull verkligen samlar aktörer inom olika delar av hela produktionskedjan och verksamhetsområden för svensk ull.
- en gemensam arena för svensk ull kan medverka till utbyte av erfarenheter samt utvecklingsinsatser mellan olika regionla och nationella ull-projekt.

Ekonomisk förening föreslås som organisationsformen. Gemensam arena för svensk ull föreslås som namn för organisationen, med kortnamnet ”arena svensk ull”.

Vad gäller inriktning och verksamhet för föreningen föreslås att verksamhetsinriktning och syfte framgår av stadgarna medan mer detaljerad verksamhetsinriktning och uppdrag

formuleras i organisationens årliga verksamhetsplan som beslutas årligen vid organisationens årsstämma.

Underlag och förslag för bildande av gemensam arena för svensk ull presenteras den 28 februari som underlag för redovisningskonferensen den 8 mars.

Vid konferensen föreslås att företrädare för de parter som anmält att man önskar delta i bildandet av en genomsam arena lämnar synpunkter och kommentarer till de förslag som presenterats.

En redovisning sammanställs av synpunkter och förslag vid konferensen den 8 mars. Denna redovisning översänds till parterna för att i respektive beslutande organ ta ställning till om och på vilket sätt man önskar delta i bildandet av organisationen samt lämna anmälan om detta. Denna process beräknas pågå till och med 10 maj.

Parallellt med denna förankring sker förberedelser för att undersöka möjligheten att ansöka om finansiering för en ”etableringsperiod”.

Syftet med denna ”etableringsperiod” är att kunna göra ytterligare förberedelser samt engagera funktionärer för en kommande organisation. Hushållningssällskapet Västra har förklarat sig vara beredd att vara projektägare under etableringsperioden.

Ett konstituerande möte bör kunna hållas senast under september alternativt oktober 2022 så att den nya organisationen kan överta ansvaret för fortsatt verksamhet senast vid årsskiftet 2022/2023.

Vad gäller finansiering presenteras underlag för ytterligare beredning organisation med ca 1,5 tjänster samt en ungefärlig summerad årlig kostnad på ca 2Mkr. Som utgångspunkt för kommande diskussioner föreslås att ingående parter föreslås betala en årlig serviceavgift på ca 2 000kr/år. För de som ingår som medlemmar i den ekonomiska föreningen förslås en insatsandel om 10 000kr. Detta innebär att någon form av offentligt ekonomiskt stöd eller stöd från andra parter, som ser angeläget öka och utveckla användningen av svensk ull, är nödvändigt.

Förslag och underlag som redovisas gör inte anspråk på att vara slutliga förslag för bildandet av en organisation. De ska ses som underlag för kommande bearbetning, förankring och ställningstaganden inom de organisationer och företag som avser att delta i bildandet av en gemensam arena för svensk ull.

Utifrån projektets syfte ”att undersöka och presentera förslag hur företag, organisationer och olika intressegrupper i Sverige genom en gemensam nationell samverkan kan stärka samarbetet i frågor som rör ull” kan vi konstatera att förutsättningar finns för att bilda en gemensam arena för svensk ull. Det ger förutsättningar för att utveckla en struktur och logistik för att stärka och samordna företag som arbetar med ull i Sverige.

Därmed förbättras också förutsättningarna för sysselsättning och utbildning samt att starta, driva och utveckla företag samtidigt som det medverkar till att ull som hållbar materialresurs i större utsträckning kan medverka i klimatstrategi och ekologisk hållbarhet.

Classification System for Swedish Wool - draft 1:

Quality Type A: Fine fibre wool					
Quality class:	**Length requiremer**	**Fineness requirements**	**Colour**	**Vegetable Matter**	**Character**
A1	5-? cm	Max 23	White	little	Soft
A2	3-? cm	Max 23	White	little	Soft

Quality type B: Fine to medium fibre wool					
Quality class:	**Length requiremer**	**Fineness requirements**	**Colour**	**Vegetable Matter**	**Character**
B1	5-? cm	24-29	White	little	Relatively soft
B1P	5-? cm	24-29	Pigmented	little	Relatively soft
B2	3-? cm	24-29	White	little	Relatively soft
B2P	3-? cm	24-29	Pigmented	little	Relatively soft

Quality type C: Medium to coarse fibre wool					
Quality class:	**Length requiremer**	**Fineness requirements**	**Colour**	**Vegetable Matter**	**Character**
C1	5-? cm	30-40	White	little	Relatively soft
C1P	5-? cm	30-40	Pigmented	little	Relatively soft
C2	3-? cm	30-40	White	little	Relatively soft
C2P	3-? cm	30-40	Pigmented	little	Relatively soft
C3	max 3 cm	25-45	White	little/medium?	Cotted

Quality type D: Lustrous and curly wool					
Quality class:	**Length requiremer**	**Fineness requirements**	**Colour**	**Vegetable Matter**	**Character**
D1P	5-? cm	30-45	Pigmented	little	Lustrous
D2P	3-? cm	30-45	Pigmented	little	Lustrous
D3P	max 3 cm	30-45	Pigmented	little/medium?	Cotted

Quality type E: Bulky wool					
Quality class:	**Length requiremer**	**Fineness requirements**	**Colour**	**Vegetable Matter**	**Character**
E1	-	25-35	White	little	Bulky
E1P	-	25-35	Pigmented	little	Bulky

Quality type F: Other types of wool (smaller volumes)					
Quality class:	**Length requiremer**	**Fineness requirements**	**Colour**	**Vegetable Matter**	**Character**
F1	-	30-55	White	little	Leicester character, lustrous

Quality type G: Outsorted wool (wool from belly, thighs and tail and wool containing high amount of vegetable matter)					
Quality class:	**Length requiremer**	**Fineness requirements**	**Colour**	**Vegetable Matter**	**Character**
G1	-	-	-	-	-